

**JMG - INSTITUTIONEN FÖR
JOURNALISTIK, MEDIER OCH
KOMMUNIKATION**

STOPPA SVÄLTEN

En multimodal analys av svenska
biståndsorganisationers kommunikation ur ett
rättighetsperspektiv

Författare: Ellen Pileblad och Olivia Wikström

Examensarbete:	15 hp
Program:	Medie- och kommunikationsvetenskap
Nivå:	Grundnivå
Termin:	HT 2017
Handledare:	Nicklas Håkansson
Kursansvarig:	Malin Sveningsson

Abstract

Examensarbete	15 hp
Program:	Medie- och kommunikationsvetenskap
Nivå:	Grundnivå
Termin:	HT 2017
Handledare:	Nicklas Håkansson
Kursansvarig:	Malin Sveningsson
Sidantal:	63
Antal ord:	15 808
Nyckelord:	<i>Rättighetsbaserad kommunikation, Human Rights-Based Approach, rättighetsperspektivet, multimodal analys, postkolonialism, sociosemiotik, stereotyper, biståndsorganisationer, UNICEF Sverige, Plan International Sverige.</i>

Syfte:	Att undersöka huruvida svenska biståndsorganisationer, i filmer där insamlingsarbete åsyftas, kommunicerar ur ett rättighetsperspektiv.
Teori:	Rättighetsperspektivet, postkolonialism, sociosemiotik och stereotypisering.
Metod:	Multimodal analys.
Material:	En film från UNICEF Sverige och en film från Plan International Sverige. Båda filmerna är hämtade från respektive organisations Youtube-kanal.
Resultat:	Båda filmerna följer i viss mån rättighetsperspektivet, även om ingen av dem ligger helt i linje med det. Båda filmerna presenterar framförallt passiva avbildade där maktförhållandena mellan dem och åskådaren är ojämna. Plan International Sveriges film går mer i linje med rättighetsperspektivet än vad UNICEF Sveriges film gör, framförallt eftersom UNICEF Sverige presenterar en större distinktion mellan Vi och Dem, Västvärlden och Tredje världen. UNICEF Sverige presenterar också mer dramatiska bilder på de avbildade än vad Plan International Sverige gör.

FÖRORD

Nu är 10 fina veckor över och vi vill säga tack till vår handledare Nicklas Håkansson för bra inlägg och förslag till förbättringar. Vi tackar också oss själva och varandra för ett bra jobb och fint samarbete. Sist men inte minst tackar vi en underhuggare till Steve Jobs som gett oss snabbkommandon och Google som gett oss Google Docs.

SAMMANFATTNING

Med en multimodal analysmetod undersöker denna studie huruvida svenska biståndsorganisationer, i filmer där insamlingsarbete åsyftas, kommunicerar ur ett rättighetsperspektiv. Rättighetsperspektivet fokuserar på mänskliga rättigheter och kommunikationen bör presentera de avbildade i filmerna som aktiva och delaktiga och maktrelationen till åskådaren ska gestaltas som jämlik. Studien tar avstamp i teorier om rättighetsperspektivet, postkolonialism, sociosemiotik och stereotypisering för att få djupare förståelse för vad som är och kan orsaka stereotypa gestaltningar av Tredje världen.

Studien är en fallstudie och analyserar två filmer från två stora svenska biståndsorganisationer: UNICEF Sverige och Plan International Sverige. Studien argumenterar att dessa organisationers storlek, etablering och resurser gör att de bör ha bra möjligheter att kommunicera rättighetsbaserat och undvika stereotypa gestaltningar. Resultatet visar att kommunikationen i viss mån följer rättighetsperspektivet men i stora delar samtidigt visar upp en stereotyp och passiv bild av de avbildade. Plan International Sveriges film visar sig ligga mer i linje med en rättighetsbaserad kommunikation än UNICEF Sveriges. Studien fastslår dilemmat i att kommunicera på en konkurrerande marknad och samtidigt inte stereotypisera människor och situationer. En diskussion förs kring biståndsorganisationers motstridiga krav av en rådande marknadssdiskurs, där konkurrensen med andra organisationer är ett faktum samtidigt som det moraliska rättighetstänkandet kräver nyanserade förklaringar på de komplexa problem som organisationerna arbetar med.

EXECUTIVE SUMMARY

A multimodal method is used to analyse whether Swedish aid organizations, in fundraising films, communicate from a Human Rights-Based Approach. The Human Rights-Based Approach focuses on Human Rights and the communication should present the persons pictured in the film as active and participatory while the power relation to the spectator is being equal. Theories of Human Rights-Based Approach, postcolonialism, socio semiotics and stereotyping are used to get a deeper understanding of what stereotypes of the Third World are and what causes them.

The study is a case study which analyses two films from two major Swedish aid organizations: UNICEF Sverige and Plan International Sverige. The study argues that the size, establishment and resources of these organizations means that they should have good opportunities to communicate in a rights-based way and avoid stereotypes. The result shows that the films in some extent follows the Human Rights-Based Approach, but also shows a stereotype and passive image of the persons pictured in the films. The film by Plan International Sverige appears to be more in line with a rights-based communication than the film by UNICEF Sverige. The study establishes the dilemma of communicating in a competitive market while not stereotyping people and situations. The study discusses aid organizations conditions from a prevailing market discourse, where competition with other organizations is a fact while moral right-thinking calls for nuanced explanations of the complex issues that the organizations are working with.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 INLEDNING	8
2 BAKGRUND OCH PROBLEMATISERING.....	9
2.1 Studiens relevans	10
3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	12
4 TIDIGARE FORSKNING.....	13
4.1 Internationell forskning	13
4.2 Svensk forskning.....	15
4.3 Forskning med multimodal analys.....	16
4.4 Sammanfattning och slutsatser	16
5 TEORI	18
5.1 Postkolonialism.....	18
5.2 Sociosemiotik och stereotypisering.....	20
5.3 Rättighetsperspektivet.....	21
5.3.1 Rättighetsbaserat arbete	21
5.3.2 Rättighetsbaserad kommunikation	22
5.4 Teoridiskussion.....	24
6 METOD OCH URVAL	25
6.1 Multimodal analys	25
6.2 Multimodal analys ur ett rättighetsperspektiv	26
6.3 Multimodala analysverktyg	27
6.3.1 Distans.....	27
6.3.2 Kameravinkel	28
6.3.3 Språk- och bildhandlingar.....	28
6.3.4 Händelseprocesser och konceptuella processer	29
6.3.5 Avbildade som individer eller grupper	30
6.3.6 Musik och ljud.....	30
6.4 Material.....	31
6.5 Tillvägagångssätt.....	32
6.5.1 Analysschema.....	33
6.6 Validitetsdiskussion.....	34
7 RESULTAT	36
7.1 Filmerna.....	36
7.1.1 Plan	36
7.1.2 UNICEF.....	37
7.2 Interaktion och anonymisering.....	39
7.2.1 Sammanfattning av Interaktion och anonymisering.....	44
7.3 Situationen	45
7.3.1 Sammanfattning av Situationen.....	47
7.4 Vi och Dem.....	48
7.4.1 Sammanfattning av Vi och Dem	52
8 SLUTSATSER OCH DISKUSSION	54

8.1 Frågeställningar.....	54
8.1.1 Aktivitet.....	54
8.1.2 Maktrelationen.....	54
8.1.3 Sammanfattning av frågeställningar	55
8.2 Det strategiska valet och kvalet.....	55
8.3 Är en fullständig rättighetsbaserad kommunikation möjlig?	57
9 REFLEKTIONER OCH FÖRSLAG PÅ VIDARE FORSKNING	59
10 REFERENSLISTA	60

1 INLEDNING

Det är fredagskväll och på TV:n tävlar artisterna om första plats i Idol. Vi funderar över vem som tar hem finalen medan vi gräver i chipsskålen. Sen kommer reklamen som ett slag i magen. Reklamen med filmsekvenser som rymmer utnyttjade flickor i Manila, svultna barn i Angola och apatiska pojkar i Bangladesh. En berättarröst som vädjar om pengar som kan ge barnen mat på bordet och en utbildning. Mitt i vår fredagskväll i soffan blir vi påmind om världen "där borta" och det dåliga samvetet faller på.

Biståndsorganisationerna presenterar oss för denna värld långt bort från TV-soffan och Sverige. För att vi ska tappa fokus från chipsskålen och istället ta upp telefonen och skänka pengar till organisationen visas bilder som berör oss känslomässigt. Skillnaden på biståndsorganisationer och företag är att de inte säljer en sak, upplevelse eller tjänst utan ber givaren att skänka pengar utan att få någonting i gengäld. Då krävs strategier för att nå publikens känslor som gör de engagerade nog att skänka. Inte sällan används bilder på lidande människor tillsammans med påståenden om att publiken kan ge dem ett bättre liv. Publiken kan alltså förändra det lidande, ledsnå barnets framtid genom att swisha 100 kronor. Men vad innebär dessa filmer egentligen? Ur ett moraliskt perspektiv kan det argumenteras att människorna exploateras när de används för att exemplifiera lidande i länder samtidigt som publiken tillskrivs makt över deras framtid. Ur ett marknadsföringsperspektiv kan dessa bilder anses effektiva då de enkelt presenterar problemet och hur tittaren ska agera. Biståndsorganisationernas syfte är att förbättra situationen för människorna i filmen, samtidigt som deras situation utnyttjas för att nå organisationens kommunikativa målgrupp i Västvärlden. Till detta blir också konkurrensen om medieutrymme större och behovet av att engagera effektivt ökar således än mer.

En enkel och stereotyp skildring av fattigdom och svält är lätt att ta till sig och genererar troligtvis i medlidande och kanske givande. Men om publiken i Västvärlden blir exponerad för filmer av passiva barn som väntar på Västvärldens hjälp kan skeva uppfattningar om hur världen ser ut skapas och bevaras. Dilemmat ligger i att organisationerna behöver ha en effektiv marknadsföring samtidigt som barnen som fyller TV-rutan behöver bli porträtterade rättvist. Många gånger kanske det ena sker på bekostnad av det andra. Då en stereotyp porträttering kan påverka synen på omvärlden ställer vi oss frågan hur svenska biståndsorganisationer porträtterar de människor och länder de arbetar för.

2 BAKGRUND OCH PROBLEMATISERING

Att porträttera människor i Tredje världen¹ som hjälplösa, passiva offer som behöver bli räddade av Västvärlden² är en strategi som användes flitigt av internationella biståndsorganisationer framförallt fram till 1980-talet. Bilder på människor i utsatta situationer användes för att visa på problem som svält och fattigdom och givarna i Västvärlden porträtterades i sin tur som hjältar som kunde lösa situationen genom att skänka pengar (Dogra, 2007; Thompson & Weaver, 2014). Detta gjorde att strukturella orsaker och långsiktiga lösningar på problemen inte presenterades (Thompson & Weaver, 2014). Biståndsorganisationer är en av Västvärldens främsta informationskällor vad gäller situationer i utsatta delar av världen och en stereotyp porträttering av fattigdom och svält kan leda till att stereotypa, rasistiska och koloniala tankesätt upprätthålls och förstärks (Chouliaraki, 2010; Clark, 2009; Dogra, 2007; Thompson & Weaver, 2014).

Denna typ av porträttering tog en viss vändning under 1980-talet då många biståndsorganisationer fick kritik för sin porträttering av människor och situationer i olika länder. Debatter uppstod varpå organisationer började förstå vikten av långsiktigt arbete med utbildning och påverkan i mottagarländerna, istället för snabba, enkla lösningar (Dogra, 2007). Biståndsorganisationer ville undvika paternalism, vilket innebär ett beskyddande förhållningssätt hos en överordnad mot underordnad, samt att arbeta *med* snarare än *för* personer (Anderson, 2000). Diskussionerna ledde till ett skifte i det *operativa* biståndsarbetet där människors mänskliga rättigheter och andras skyldighet att tillgodose dem ligger i fokus. Detta nya perspektiv kom att kallas rättighetsperspektivet (se kapitel 5.1). En viktig aspekt av perspektivet är att inte betrakta människorna som är mottagare av biståndet som passiva offer utan som aktiva deltagare. Perspektivet bör även genomsyra det kommunikativa arbetet i insamlingskampanjer.

En organisation existerar inte i ett vakuum, utan påverkar och påverkas av andra organisationer på marknaden. Då antalet biståndsorganisationer och konkurrensen om givare ökar, samtidigt som civilsamhällesorganisationer blir mer lika företag i sin

¹ Tredje världen syftar till de delar i världen som betraktas som fattiga. Begreppet är omdiskuterat och kan uppfattas som reproducerande av koloniala strukturer då det beskriver någonting annorlunda än och i jämförelse med Västvärlden. Då studien rör det som ofta kallas Västvärlden och Tredje världen, kommer vi att använda begreppet och syfta på de länder som presenteras i insamlingsfilmerna.

² Med Västvärlden åsyftas framförallt en kulturell identitet för de länder i världen som betraktas som rika och industrialiserade. Begreppet kan anses som reproducerande av tillskrivna olikheter mellan länder i världen. I studien används Västvärlden som begrepp, i brist på annat, och syftar till den kultur som Västvärlden producerat fram.

utformning (Eikenberry, 2009; Thompson & Weaver, 2014) påverkas biståndsorganisationers möjligheter att synas, påverka och uppfylla sitt syfte. Organisationerna konkurrerar idag på en, vad man kallar, *insamlingsmarknad*, där de anpassar sig efter en marknadssdiskurs både språkligt och i synen på sin kommunikativa målgrupp som kunder istället för medborgare och medmänniskor (Eikenberry, 2009; Wijkström & Einarsson, 2010:49). Konkurrensen biståndsorganisationer emellan har bidragit till att den finansiella aspekten ofta bedöms vara viktigare än den moraliska, vilket gör att organisationerna återigen visar upp den enkla, stereotypa bilden för att snabbt locka till engagemang (Thomson & Weaver, 2014). Känslomässiga bilder och ett melodramatiskt berättande som berör är till exempel effektivt för att åskådaren ska känna sympati (Dogra, 2007; Wells, 2013) men riskerar att visa upp en förenklad bild av strukturella problem (Chouliaraki, 2010).

Mot bakgrund av detta förstås det komplexa i det kommunikativa insamlingsarbete som biståndsorganisationer står inför. De ska å ena sidan inte simplificera och stereotypisera de människor och länder de ämnar hjälpa, å andra sidan måste de marknadsföra sig genom att beröra och engagera Västvärldens givare med strategisk kommunikation som snabbt fångar uppmärksamhet. Budskapet förstås lättare med stereotypa bilder, eftersom givare då känner igen det som visas, men är uppenbarligen problematiskt. Frågan är hur svenska biståndsorganisationer har hanterat och parerat dessa problem? Hur väl kommunicerar de ur ett rättighetsperspektiv idag?

2.1 Studiens relevans

En stereotyp porträttering av människor och länder kan alltså bidra till ett reproducerande av rasistiska och koloniala tanke sätt. Länder som blev erövrade och exploaterade under kolonialismen är fortfarande präglade av de skador som kolonialmakterna orsakade, och över- och underordningsrelationer som då skapades legitimeras fortfarande (Lomba, 2005:25-27). Om människor i fattiga länder konstant beskrivs som passiva och hjälplösa blir det till slut den sanna bilden (Dogra, 2007). Synsättet att Västvärlden kan *ge* människor en utbildning bygger på synen av att Västvärlden vet vad Tredje världen behöver och således tillskrivs en överordnad position. Om biståndsorganisationer däremot visar upp sanningsenliga representationer kan det gynna en mer komplex allmän förståelse för fattigdom, de som lever i den och hur den bäst ska bekämpas (Thompson & Weaver, 2014). Hur svenska biståndsorganisationers kommunikation ser ut är därför relevant ur ett

samhälleligt perspektiv då det påverkar bilden som svenskar har av Tredje världen och dess befolkning.

Forskning inom detta fält studerar hur Tredje världen konstrueras och porträtteras genom biståndsorganisationers informations- och insamlingsmaterial och vilka strategier som används för att fånga publikens intresse. Studier påpekar faran med en stereotyp porträttering och lyfter samtidigt organisationernas motstridiga krav från marknadsdiskursen och det moraliska rättighetstänkandet (se exempelvis Chouliaraki, 2010; Dogra, 2007; Thompson & Weaver, 2015). Forskningen utgår bland annat från postkoloniala och retoriska perspektiv samt genusperspektiv (se kapitel 4) men ingen har hittills studerat biståndsorganisationers kommunikation ur rättighetsperspektivet. Rättighetsperspektivet är ett relativt nytt begrepp och vi har upptäckt att *rättighetsbaserad kommunikation* således varken är ett erkänt eller utbrett begrepp. Mot bakgrund av detta, behövs forskning kring hur väl kommunikationen stämmer överens med perspektivet. Därför vill vi studera svenska biståndsorganisationers kommunikation utifrån begreppet och koppla det till postkoloniala teorier, vilka kan ligga till grund för en djupare förståelse för den stereotypa, icke rättighetsbaserade bild som ibland presenteras.

3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syftet med följande studie är att undersöka huruvida svenska biståndsorganisationer, i filmer där insamlingsarbete åsyftas, kommunicerar ur ett rättighetsperspektiv. Det finns två centrala aspekter inom rättighetsperspektivet, varpå följande två frågeställningar har formulerats:

Presenteras de avbildade som aktiva eller passiva?

För att kommunikationen ska vara rättighetsbaserad ska mottagaren av biståndet porträtteras som aktiv och delaktig.

Hur ser maktrelationen mellan de avbildade och åskådaren ut?

För att kommunikationen ska vara rättighetsbaserad ska maktrelationen mellan biståndsorganisationen/Västvärlden och mottagaren presenteras som jämlik.

I studiens metoddel (se kapitel 6) presenteras verktygen som kommer att användas för att studera huruvida dessa aspekter uppfylls.

4 TIDIGARE FORSKNING

Kapitlet inleds med en presentation av internationell och svensk forskning. Vidare presenteras forskning med en multimodal analysmetod och sist en sammanfattning av vad forskningen främst fokuserar. Internationell forskning använder ibland förkortningen INGO's för International Non-Governmental Organizations (internationella civilsamhällesorganisationer). Detta benämns som biståndsorganisationer för att göra texten tydlig och konsekvent.

4.1 Internationell forskning

Nandita Dogra (2007), forskare inom kulturstudier i London, undersöker hur biståndsorganisationer informerar om sin verksamhet genom visuella bilder. Studien diskuterar den, framförallt fram till 1980-talet, dominerande strategin inom biståndsorganisationers insamlingskampanjer, vilken var att visa "negativa" bilder, eller bilder med "chock-apell" (se även Chouliaraki, 2010; Thompson & Weaver, 2014). Det var bilder på passiva, hjälplösa, svältande barn i utsatta situationer. De negativa bilderna genererade en motreaktion av att istället visa överdrivet positiva bilder. Negativa liksom överdrivet positiva bilder är enligt Dogra (2007; se även Chouliaraki, 2010), ett lätt sätt för organisationerna att ignorera komplexa frågor om makt och ideologier. Dogra skriver att uppdelningen av negativa och positiva bilder är en förenkling och att bilder ofta lutar åt det ena eller andra hållet, trots att de är mer nyanserade än så. Bilder som visar på kontexten i frågorna samtidigt som de utbildar och påverkar är en svår utmaning. Dogra (2007) menar att om organisationer ska arbeta för utbildning och påverkan borde det även genomsyra innehållet i insamlingskampanjer. Biståndsorganisationer, precis som andra socio-kulturella institutioner, producerar, framställer och bekräftar diskurser och ideologier, vilket ofta återspeglas i bilder som de använder. Organisationernas mål inom utbildning och påverkan inbegriper också att ifrågasätta den rådande hegemonin. I detta spelar visuella bilder en stor roll.

Dogra (2007) sätter ämnet i den historiska kontexten av kolonialism. Bildstudier som genomförts väcker frågan om biståndsorganisationers möjliga bidrag till olika stereotypa sanningar om Tredje världen. Att använda en ideologisk betydelse av ett tecken som uttrycks genom konnotation, alltså en gemensam association, skapar en betydelse specifikt för vissa grupper och verkar även vara universellt applicerbart till ett helt samhälle. Det tillåter konnotationen att verka som att den är denotativ, alltså bokstavlig och sann. Detta kan till exempel ta sig i uttryck genom att organisationer endast visar upp outvecklad landsbygd i Tredje världen. Mottagaren i Västvärlden

konnoterar då Tredje världen endast med landsbygd och inte stad eller modernitet, vilket upprätthåller en felaktig bild.

Thompson och Weaver (2014) påpekar också faran med att internationella biståndsorganisationer visar missledande representation av fattigdom och menar att det leder till ett upprätthållande av rasistiska och koloniala stereotyper (se även Clark, 2009; Dogra, 2007). De kommer fram till att det skett en väldigt liten förändring sedan 1980-talets negativa skildringar. De menar att det beror på behovet av insamlingskampanjer och det faktum att kommunikatörer som arbetar i Västvärlden fortfarande betraktar bilder av "offer" som den bästa strategin för att attrahera givare. I och med den ökande konkurrensen om givare frångås riktlinjer och för att nå publiken börjar organisationer att se på människor i Tredje världens lidande och publikens känslor av medlidande, skuld eller skam som handelsvaror. Denna företeelse kallar Lilie Chouliaraki, professor i medie och kommunikation, för *post-humanitarianism*. Hon menar att en marknadslogik nu värderas högre än att faktiskt hjälpa människor i nöd (Chouliaraki, 2010). Exempelvis används visuella bilder i insamlingskampanjer för att väcka känslor hos mottagare om att de är i en unik position att förhindra lidande och stötta människor att förbättra sin situation. Även om organisationerna har en vilja att förmedla en alternativ, mer positiv bild av och berättelse om mottagarländer så är tron på den finansiella aspekten viktigare än den moraliska, vilket motverkar att detta sker (Thompson & Weaver, 2014).

Zarzycka, forskare i genus- och kulturstudier, (2016) undersöker visuella övertalningsstrategier som Save the Children (Rädda Barnen) använder sig av i en insamlingskampanj. Barnen som porträtteras är ovetandes ansiktet utåt för ekonomiska ojämlikheter, sjukdomar, svält och krig i både media och för biståndsorganisationer. Porträttering av barn i utsatta situationer är som starkast i Västvärlden. Studien fokuserar komplexiteten i bilder och undersöker vilka känslomässiga, politiska och etiska faktorer som gör att barns ansikten används av biståndsorganisationer samt hur organisationernas riktlinjer och strategier formar sättet att använda bilder. Detta förankras i att *stödja, rädda* och ingå *fadderskap* och i kampanjens försök att paketera den ekonomiska hjälpen som en känslomässig, snarare än ekonomisk, relation mellan givaren och biståndstagaren (se även Chouliaraki, 2010; Thompson & Weaver, 2014). Studien visar på att insamlingskampanjer är beroende av starka övertalningsmetoder där effektfulla retoriska strategier är att använda barn i det visuella materialet, bygga känslomässiga band genom texten samt att bildspråket ska ligga mellan negativt/chockartat och positivt. När effektiviteten av dessa strategier urskiljs

behöver även konsekvenser synliggöras. Att få åskådaren att stödja genom visuella bilder framkallar känslor hos åskådaren, varpå denne känner sig god. Genom att anspela på människans godhet som en respons på lidande, adresseras också åskådaren som en individ som vill ha någon slags känslomässig gengäld för sin investering. Det resulterar i att identiteter, ideologier och en social ordning upprätthålls, vilka bygger på paternalistiska relationer mellan rika och fattiga (se även Chouliaraki, 2010).

4.2 Svensk forskning

I masteruppsatsen *Världens barn behöver din hjälp!* (Mattsson, 2011) undersöks hur Faddergalan i TV4 konstruerar fenomenet fadderskap genom att, med hjälp av de analytiska verktygen diskurs och representation, analysera maktrelationer mellan fadder och fadderbarn. Studien tar avstamp i teorier om postkolonialism och postkolonial feminism och kommer fram till att uppdelningen mellan Vi och Dem förmedlades genom att representera faddern genom bland annat modernitet, aktivitet, kändisskap, mogenhet och svenskhet. Fadderbarnet representerades genom bland annat exotism, främlingskap och passiv allvarlighet. Mattsson menar att maktrelationen blivit mer ojämn under senare år då fadderbarnet i större utsträckning är en diffus, passiv mottagare och faddern målas upp som den aktiva, givmilda parten. En förskjutning från att prata om rättigheter till att återigen prata om humanitärism beskrivs, vilket går i linje med paternalistiska ideal.

Vidare finns kandidatuppsatser som undersöker hur svenska biståndsorganisationer påverkar gestaltning av människor i Västvärlden och Tredje världen och om de förmedlar en stereotyp bild. Studierna har postkoloniala perspektiv där koloniala värderingar granskas utifrån språk- och bildstrategier (Cargonja & Grahovac, 2013; Nilsman & Olsson, 2011). Cargonja och Grahovac (2013) granskar SOS Barnbyars text- och videokampanjer och kommer fram till att Västvärlden försöker införa sina värderingar på Tredje världen. Analysen visar också att barn vid olika tillfällen framställs som icke-mänskliga och annorlunda i jämförelse med "vita västerlänningar". Nilsman och Olsson (2011) analyserar Unicefs kampanj *För varenda unge* utifrån ett diskursivt perspektiv och kommer fram till att kampanjen bidrar till olika gestaltningar av Vi och Dem. Kampanjen vidgar kunskapsklyftan mellan elit och allmänhet och bidrar till ett upprätthållande av politiska strukturer och kulturella identiteter.

4.3 Forskning med multimodal analys

Lilie Chouliarakis bok *The spectatorship of suffering* (2006) handlar om relationen mellan Västvärldens åskådare och de "lidande" personer som syns i TV-rapporteringar från länder i Tredje världen. Studien är en semiotisk multimodal och kritisk diskursanalys och undersöker hur nyhetssändningar rapporterar om händelser som orsakat lidande. Chouliaraki använder en multimodal metod för att undersöka hur nyheterna konstruerar och framställer lidande. Hon menar att det finns semiotiska mönster och processer i bilder och språk som skapar betydelser för representationen av lidande inom nyhetsrapportering. Bilder används som verktyg för att beröra åskådaren och få denne påmind om lidandet då bilder påverkar mer än vad text eller tal gör. Vidare berörs åskådaren mer av en närbild än när den avbildades rygg syns (Chouliaraki, 2006:74-75). Genom den multimodala metoden ställer studien frågor till den visuella texten om kameravinkel, vilken distans den avbildade har till kameran och vem som gör någonting och om det är mot eller med någon annan. Vidare ställs frågor om hur texten/talet samverkar med bild och vilket innehåll texten/talet har, om det exempelvis är beskrivande eller berättande. Studien ställer också frågor som berör hur rapporteringen kan tänkas påverka åskådaren i relation till lidandet. Chouliaraki använder den multimodala analysen för att förstå vilka element som samverkar för att skapa till exempel medlidande hos åskådaren (Chouliaraki, 2006:77-79).

Ett exempel på en kandidatuppsats som inspirerats av Chouliarakis användning av metoden är *En månad med flyktingkrisen. En analys av Rädda Barnen och Sverige för UNHCR:s videomaterial på Facebook* (Klint Olsson & Lönn, 2015). Studien syftar till att undersöka hur flyktingar och flyktingkrisen porträtterades under 2015.

Uppsatsen *Du och Jag är Volvos riddare i kampen om svenskheten – En multimodal språkanalys av Volvos reklamfilm Vintersaga* (Fellnert 2015) använde sig också av samma metod och utgår från Kress och van Leeuwen's bok *Reading images: The grammar of visual design*. Uppsatsen ämnar att undersöka hur Volvos reklamfilm konstruerar Sverige som fenomen. Båda uppsatserna tar hjälp av handboken *Den visuella texten* av Anders Björkqvall (2009).

4.4 Sammanfattning och slutsatser

Enligt forskningen är porträtteringen i många avseenden skev vad gäller maktförhållanden och Västvärldens sätt att betrakta och reproducera Tredje världen. Man menar att organisationer producerar, framställer och bekräftar ideologier och maktförhållanden där människorna i Tredje världen anses exotiska, avhumaniserade

och annorlunda mot "västerlänningar". Konsekvenserna av detta blir att de identiteter och stereotyper kring människor i Tredje världen som kommer ur koloniala strukturer upprätthålls. Delar av forskningen på området behandlar vilka metoder och retoriska och visuella strategier som organisationer använder för att påverka människor att på olika sätt bistå med medel. Stora delar av den tidigare forskningen diskuterar, argumenterar och befäster att mänskliga rättigheter och etiska värderingar är en viktig del att ta hänsyn till. Detta på grund av att porträtteringen annars blir felaktig. Forskningen befäster dock i nästan lika stor utsträckning svårigheten med balansen att locka givare samtidigt som att ta hänsyn till människorna som porträtteras. Vår studie ämnar tillföra ytterligare kunskap till detta forskningsfält genom att analysera kommunikation ur rättighetsperspektivet.

Utifrån de studier vi tagit del av anses den multimodala analysmetoden vara lämplig i fall där analysmaterialet är filmer, då betydelsena som skapas när olika delar i en film samverkar kan vara svåra att upptäcka om varje del analyseras för sig. Inom detta forskningsfält, när frågor om porträttering, konstruktion och representation berörs, är den multimodala analysen ur ett semiotiskt perspektiv ett viktigt verktyg för att klargöra underliggande betydelser som kan påverka dessa frågor.

5 TEORI

För att förstå grunden till, och vikten av, rättighetsperspektivet och för att kunna tolka svenska biståndsorganisationers kommunikation måste Västvärldens koloniala och imperialistiska historia tas i beaktande. Därför tar kapitlet avstamp i postkoloniala teorier. För att tolka betydelsen av visuell kommunikation och få förståelse för hur olika representationer bildas av människor tar studien hjälp av teorier kring sociosemiotik och stereotypisering. Sist presenteras rättighetsperspektivet ur ett kommunikativt perspektiv.

5.1 Postkolonialism

Postkoloniala teorier ligger på många sätt till grund för rättighetsperspektivet. Nedan presenteras därför postkolonialismens utveckling och bidrag till synliggörandet av rådande koloniala strukturer. Vidare presenteras biståndsbranschen ur ett postkolonialt perspektiv.

Litteraturvetaren Edward Said (1935-2003) gav 1978 ut boken *Orientalism*, vilket anses vara startpunkten för teorin om postkolonialism. Said beskriver Orientalism som ett sätt att förhålla sig till Orienten, vilket baseras på dess ställning i den europeiska västvärldens historia. Orientalism kan således beskrivas som en diskurs och har ofta använts som ett sätt att definiera Europa genom att beskriva Orienten som det motsatta och den Andre. Said menar att den europeiska kulturen vunnit i styrka och identitet av denna syn på maktförhållandet där Europa ses som överordnad Orienten. Runt slutet av 1700-talet använde Europa Orientalismen för att styra och kolonisera länder i Orienten och andra delar av världen (Said, 1997:63-67). Detta ledde till ekonomiska omstruktureringar i de länder som koloniserades, vilket bidrog till att länderna hamnade i ett beroendeförhållande där de mänskliga tillgångarna och naturresurserna flödade mellan kolonialmakterna och de koloniserade länderna (Loomba, 2005:18-19).

Postkolonialismen bör ses som ett ifrågasättande av kolonialismen och konsekvenserna av den. Detta utesluter inte att kolonialismens förtryck mot människor i de koloniserade länderna, exempelvis länder i Afrika och Sydamerika, liksom i Orienten, fortfarande pågår. Kolonialismens spår existerar såväl som präglar världen fortfarande (Eriksson, Eriksson Baaz & Thörn, 1999:16; Loomba, 2005:26) och människors tänkande och handlande som relaterar till koloniserade länder påverkas fortfarande av Orientalismens diskurs (Said, 1997:67). De kulturella identiteter, världsbilder och förståelser för människor som formats av kolonialismen

finns överallt. Postkolonialismen har bidragit till undersökandet av vad det koloniala arvet har för påverkan på dagens samhälle, genom de gränser och identiteter som skapas. Genom postkolonialismen visas ideologiska och kulturella strukturer som präglas av kolonialismen. Först när de synliggjorts kan stereotyperna identifieras såsom strukturerna arbetas bort (Eriksson et al., 1999:16-18).

Loomba (2005) redogör för uppdelningar och kulturella och politiska maktförhållanden som har ursprung i kolonialismen. Ett exempel på detta är just stereotyper om Västerlänningen och den Andre, ett *Vi* och ett *Dem*. Man brukar prata om *exotifiering*, där en människa beskrivs som exotisk och reduceras till en representant för en annan kultur. Detta tillkom i syfte att öka känslan av olikhet mellan människorna. Befolkningen i de koloniserade länderna porträtterades som vildar, barbarer och djur, vilket bidrog till att de avhumaniserades samtidigt som européer och västvärlden fick representera civilisationen (Loomba, 2005:72-74). Postkoloniala föreställningar av rasskillnader får i hög grad konsekvenser för de inblandade då det medför diskriminering och rasism, eftersom en diskursiv tillskrivning av egenskaper på människor resulterar i olika behandling (Loomba, 1998:123).

Maria Eriksson Baaz (2001) skriver om biståndsbranschen ur ett postkolonialt perspektiv. Hon menar att Sverige och svenskar ofta anser sig vara mindre paternalistiska och mer respektfulla än andra länder i Västvärlden och på så sätt placerar sig utanför det koloniala arvet. Hon skriver att man inte kan komma ifrån att det koloniala arvet återskapas i relationen mellan biståndsgivare och biståndstagare i och med att de ekonomiska och strukturella maktrelationerna är ojämna samt att det alltid kommer att vara biståndsgivaren som sätter dagordningen för hur relationen ska fortgå (Eriksson Baaz, 2001:164-165). Arbetet kan präglas av motsägelser då organisationer exempelvis inte ska "ta över" och göra arbetet åt lokalbefolkningen samtidigt som de förväntas visa resultat av just *sitt* arbete. Detta bidrar till osäkerhet, vilket är en grogrund för stereotypisering. Eriksson Baaz menar att stereotypisering är ett uttryck för symbolisk makt som verkar i, och upprätthåller, ojämlika maktrelationer. Människan har ett behov av att skapa en trygg och igenkännbar omvärld, vilket gör att vi vill se en representation av den Andre som vi känner igen den. En igenkännbar omvärld är till exempel att Västvärlden är utvecklat och Tredje världen är outvecklat, vilket ger mening till biståndets logik. Detta bidrar till en förenklad och stereotypiserande representation av mottagarländer (Eriksson Baaz, 2001:166-167).

Inom biståndsdiskurser skiljs ofta de aktiva från de passiva, vilket är ett synsätt som präglas av kolonialismen. Det aktiva, initiativtagande förknippas med Västvärlden medan det passiva, avslappnade förknippas med Tredje världen. Detta sågs också som en legitimering för kolonialismen då den vite mannen *var tvungen* att väcka afrikanen med sin initiativkraft. Eriksson Baaz menar att rapporteringen från Tredje världen ofta förstärks av till exempel bildvinklar som gör att åskådaren bokstavligen tittar ned på den avbildade och ger en känsla av makt och kontroll (Eriksson Baaz, 2001:172-174). Biståndet kan präglas av en motsättning mellan å ena sidan en syn på ett partnerskap mellan biståndsgivare och mottagare där paternalistiska förhållningssätt motarbetas, å andra sidan biståndsgivarens bild av sig själv och mottagaren som fortfarande präglas av föreställningar om Västvärldens initiativkraft och Tredje världens passivitet (Eriksson Baaz, 2001:184).

5.2 Sociosemiotik och stereotypisering

Sociosemiotik ligger till grund för studiens analysmetod för att förstå potentiella betydelser i filmerna utifrån frågeställningarna. Med hjälp av teorin om stereotypisering kan vi vidare tolka betydelserna och förstå innebörden av dem i relation till postkoloniala teorier och rättighetsperspektivet.

Sociosemiotik bygger på teorin *semiotik*, vilken innebär läran om betydelser och framförallt betydelseskapande. *Socio* innebär att betydelseskapandet grundas i människors behov av att skapa mening tillsammans med andra. Inom sociosemiotiken samverkar semiotiska modaliteter för att skapa betydelse i en text. En semiotisk modalitet kan beskrivas som en samling semiotiska resurser, vilka i sin tur refererar till de verktyg som används vid skapandet av betydelser. Exempel på semiotiska modaliteter är bilder, tal och skrift, där färger, ljud och bokstäver agerar semiotiska resurser. Modaliteter bildas när de semiotiska resurserna används på ett organiserat sätt (Björkvall, 2009:12-14).

Inom sociosemiotiken anses inte dessa semiotiska resurser ha en statisk betydelse utan det betraktas som *betydelsepotentialer*. Betydelser kan förändras beroende på sammanhanget och andra personer och olika betydelser formas av kulturella krav, ett samhälles historia och rådande värderingar (Kress & van Leeuwen, 2006:35). Människor måste alltså anpassa semiotiska resurser beroende på kontext att få fram den betydelse som önskas. När exempelvis sociala och kulturella förändringar sker i ett samhälle förändras också betydelsepotentialerna av dessa semiotiska resurser. En fördel med den sociosemiotiska teorin när en visuell text analyseras är att betydelser i olika delar såsom skrift, bild, rörliga bilder och musik analyseras

tillsammans. Den visuella texten blir då delar som analyseras i sin helhet (Björkvall, 2009:13-16).

Kulturteoretikern och sociologen Stuart Halls (1932-2014) teori om representation bygger till stor del på semiotiken och används för att få en djupare förståelse för vad som påverkar och påverkas av olika representationer av människor och situationer. I linje med sociosemiotiken utgår Hall framförallt ifrån att betydelser skapas i och med språk och bara kan delas genom en gemensam kulturell förståelse (Hall, 2013:1). Det gemensamma språket används för att skapa relationer sinsemellan och/eller för att distansera sig från andra. Stereotypisering är en del av representation och är även ett sätt att skapa gemensam betydelse människor emellan. Människor inom samma kultur har en gemensam förståelse för vad olika "karaktärer" har för egenskaper och attribut. Det innebär att människor naturligt anser andra människor tillhöra olika grupper, bland annat utifrån klass, kön, ålder och nationalitet. Detta sker automatiskt, men gör att fördomar och stereotyper skapas. Vid en stereotypisering sker en förenkling och reducering av människor och är ett tecken på hur makt producerar och reproducerar skillnader mellan människor och grupper och mellan stereotypiserad och den som stereotypiserar (Hall, 2013:247-248).

När grupper kategoriseras är det ett tecken på att maktförhållandena är ojämna, eftersom en grupp tillskrivs egenskaper som är motsatta den grupp som tillskriver egenskaperna. Ett fastställande av vad som är normalt och acceptabelt mot det som är onormalt och oacceptabelt görs. Detta bidrar till att det eller den som avviker exkluderas. I praktiken skapas således ett Vi och Dem, där Vi är det normala och Dem är det onormala. Hall tar upp Edward Saids teori om Orientalism för att visa på diskursiva faktorer till och konsekvenser av stereotypisering. Makt kommer alltså inte enbart i form av fysiska element utan även symboliskt i form av att kunna utse, märka och klassificera någon eller något på ett visst sätt. Stereotypisering kan ge missledande bilder av människor, påverka människors verklighetsuppfattning och på så vis ge upphov till exempelvis rasism (Hall, 2013:248-251).

5.3 Rättighetsperspektivet

5.3.1 Rättighetsbaserat arbete

De traditionella perspektiven som internationellt biståndsarbete bygger på är välgörenhets- och behovsbaserade perspektivet. De bygger på att biståndsorganisationer identifierar vad som behövs hos marginaliserade grupper och bistår med hjälp och välgörenhet. Bedömningen görs ofta utifrån

beslutsfattarnas värderingar och teorier och inte utifrån målgruppen, vilket kan bidra till att målgruppen blir och uppfattas som passiv och att rättigheter kränks (Libal, Harding & SpringerLink, 2015:vii-ix).

Ett annat perspektiv som utvecklades under slutet av 1980-talet är rättighetsperspektivet (eng. Human Rights-Based Approach) (Rose, 2012).

Arbets sättet är baserat på mänskliga rättigheter och fokuserar på utveckling och långsiktighet. Den strukturella grunden till problemen och arbete för att målgruppen ska förstå och utkräva sina rättigheter fokuseras. Det anses till exempel viktigt att målgrupperna är delaktiga i beslutsfattande. Till skillnad från välgörenhets- och behovsperspektiven ses människor inte enbart som biståndstagare utan som aktiva rättighetsbärare (Libal et al., 2015:viii). Detta är det dominerande perspektivet för många stora organisationers arbete idag, internationellt såväl som i Sverige. För att säkerställa att mänskliga rättigheter tillgodoses utvecklade FN år 2003 dokumentet *The UN Statement of Common Understanding on Human Rights-Based Approaches*. Det visar hur samtliga FN-organ operativt ska arbeta ur ett rättighetsbaserat perspektiv i de länder de verkar i (HRBA Portal, 2017). För att perspektivet ska genomsyra hela organisationen bör kommunikationen ske på ett sätt som stämmer överens med perspektivets syn på människor som aktiva rättighetsbärare.

5.3.2 Rättighetsbaserad kommunikation

Under samma tid som rättighetsperspektivet började etableras började olika aktörer att se journalism och rapportering som en integrerad komponent i arbetet med att mänskliga rättigheter skulle tas större hänsyn till. FN underströk vikten av länken mellan mänskliga rättigheter och journalism och befäste att pressen bör vara en grundpelare för mänskliga rättigheter. FN och olika biståndsorganisationer började efter detta att publicera manualer som identifierade principer för de mänskliga rättigheterna, vilka journalister skulle arbeta efter. En av dessa är *The Human Rights-Based Approach to Journalism* som togs fram 2008 av FN-organet UNESCO (Rose, 2012).

Riktlinjerna som journalister såväl som biståndsorganisationer bör följa ämnar att ligga till grund för rapportering och framställning av människor och platser i utsatta delar av världen. Zarzycka (2016) har gjort en sammanställning av riktlinjer, framtagna av några av de största biståndsorganisationerna. Vi har jämfört den med riktlinjer framställda av bland annat Concord (European NGO Confederation for Relief and Development), Dóchas (the Irish Association of Non-Governmental Development Organisations), Save the Children (internationella Rädda Barnen) och

ovan nämnda manual från UNESCO³. Vår sammanställning av dessa riktlinjer presenteras nedan:

1. Alla bilder och budskap ska anpassas till de mänskliga rättigheterna.
2. Användandet av dramatiserande bilder av barn som fokuserar på sensationella aspekter av fattigdom, svält eller krig bör undvikas.
3. Bilder ska inte visa upp en överdrivet positiv situation.
4. Människor och deras kultur ska inte exotifieras. Bilden och budskapet bör således visa upp en sanningsenlig kontext av situationen.
5. Bilder och budskap som är stereotypa eller diskriminerande mot människor, situationer eller platser ska undvikas. I detta innefattas också att undvika könsstereotypa bilder av tjejer och kvinnor som utför hushållssysslor, tar hand om barn eller att porträttera dem som offer för våld.
6. Att måla upp en tragisk framtid för personer genom att berätta exempelvis att *om vi inte hjälper så...* bör undvikas. Om en bild ska användas på detta sätt bör personen underrättas och ge sitt godkännande.
7. Minderåriga barns namn bör ändras och tittaren bör inte kunna identifiera platsen där filmen är inspelad eller bilden är tagen, framförallt om barnet blivit utsatt för ett brott eller en svår händelse. Detta för att inte utsätta barnet för risker eller stigmatisering.
8. Det är viktigt att personerna bör få möjlighet att berätta sin egen historia och inte bli tillsagda vad som ska sägas.
9. Personer bör själva få bestämma om de vill bli namngivna samt ge tillåtelse till att materialet får publiceras.

Dessa riktlinjer kommer att ligga till grund för analysen av biståndsorganisationers kommunikation. Riktlinjerna är delvis problematiska att analysera och en vidare diskussion kring dem presenteras därför i en teoridiskussion nedan samt i metodkapitlet.

³ Concord: <https://concordeurope.org/2012/09/27/code-of-conduct-on-images-and-messages/>

Dóchas: http://dochas.ie/sites/default/files/illustrative_Guide_to_the_Dochas_Code_of_Conduct_on_Images_and_Messages.pdf

Rädda barnen: <http://www.savethechildren.org/atf/cf/%7B9def2ebe-10ae-432c-9bd0>

[df91d2eba74a%7D/SCUS%20CHILD%20SAFEGUARDING%20POLICY%20\(WATTACHMENTS\)%20\(11%2005%2015\)%20DOC.PDF](http://www.savethechildren.org/atf/cf/%7B9def2ebe-10ae-432c-9bd0)

UNESCO: <http://hrbaportal.org/the-human-rights-based-approach-to-development-cooperation-towards-a-common-understanding-among-un-agencies>

5.4 Teoridiskussion

Teorier om det rättighetsbaserade perspektivet och postkolonialism hänger i många avseenden ihop. Postkolonialismens synliggörande av kolonialismens arv är på sätt och vis grunden till rättighetsperspektivet. Att inte följa rättighetsperspektivet bidrar till upprätthållandet av koloniala tankesätt, vilket förstås av postkolonialismen.

Centrala aspekter inom båda teorierna är uppdelningen mellan aktivitet och passivitet och diskussionen kring stereotyper och maktförhållanden. Således tydliggörs relevansen i studiens frågeställningar. De teoretiska utgångspunkterna ämnar ligga till grund för analysen för vad som tolkas som mer rättighetsbaserad kommunikation och vilka delar som kan präglas av postkoloniala strukturer. Västvärldens gemensamma syn och förståelse för Tredje världen och den Andre upprätthålls genom den gemensamma förståelsen för olika betydelser och stereotyper, vilket sociosemiotiken och stereotypisering behandlar.

Mot bakgrund av teorierna förstår vi än mer komplexiteten i biståndsorganisationers kommunikation. Maktrelationen mellan biståndsorganisationer och mottagarländer är från början ojämn och omöjlig att förbise samtidigt som krav ställs på att respektera mänskliga rättigheter såväl som att nå resultat och effektivitet.

Riktlinjerna kan kritiseras för att dels vara skapade av Västvärlden och dess syn och värderingar på vad som är rimligt, dels innehålla en del motsägelser. Exempelvis säger en riktlinje att stereotyper bör undvikas, men vem som avgör vad som är stereotypt är i detta fall Västvärlden och därför kan riktlinjerna ändå generera felaktiga bilder. Ett tydligt exempel på när vi förhåller oss kritiska är riktlinjen om att könsstereotypa porträtteringar av kvinnor som tar hand om barn bör undvikas. Detta är en stereotyp bild av kvinnor som inom stora delar av Västvärlden är betraktat som konservativt och dåligt, samtidigt som majoriteten kvinnor i världen är de som tar hand om barnen. Att visa någonting annat är således inte att spegla verkligheten. Samtidigt säger riktlinjerna att biståndsorganisationer ska visa upp en sanningsenlig bild, vilket gör att det kanske är kvinnor med barn som bör visas.

Perspektivet är således komplext i vissa avseenden och att vi som utför denna studie lever i en "västerländsk kultur" och därför tolkar utifrån den går inte att bortse ifrån. Diskussioner och reflektioner kring detta kommer att vara återkommande i studien.

6 METOD OCH URVAL

För att besvara studiens syfte används en multimodal analys. Analysmetoden kopplas an till det rättighetsbaserade perspektivet och därefter beskrivs analysverktygen mer ingående. Detta följs av en motivering av de urval som gjorts, studiens tillvägagångssätt och det analyschema som använts. I kapitlet diskuteras genomgående validitet, vilket slutligen sammanfattas i en validitetsdiskussion. För att förtydliga kommer vi framöver att kalla mottagaren för filmens kommunikation för åskådare och de som visas i filmen för den/de avbildade.

6.1 Multimodal analys

Inom den visuella textanalysen finns ett begrepp som kallas *multimodal* där en analys av text, tal, bild, rörlig bild och musik innefattas (Björkvall, 2012:310). Metoden utgår från sociosemiotiken och anses användbar då studiens analysmaterial innehåller alla dessa delar. För att få en enhetlig bild och förstå hur delarna samverkar behöver de analyseras tillsammans (Hall, 2013:218). I metoden är semiotiska modaliteter i fokus, vilka exempelvis är text, tal och rörlig bild, vilka i sin tur bildas av semiotiska resurser som bokstäver, ljud och kameravinklar. Med denna metod kan vi analysera visuella texters semiotiska resurser i relation till kontexten, alltså samtliga delar i en film ur kulturella, historiska och sociala betydelser (Björkvall, 2009:10). Genom att analysera en texts semiotiska resurser kan bland annat relationer och maktförhållanden som skapas mellan åskådare och personer i filmen analyseras och vi kan se vem som presenteras som aktiv respektive passiv (Björkvall, 2009:29-32).

Metoden har använts av bland annat Chouliaraki i boken *The spectatorship of suffering* (2006) som presenteras i kapitel 4.3. Vi utgår från liknande verktyg som Chouliaraki genom att ställa frågor, kopplade till semiotik, till texten för att klargöra olika delars betydelser. Frågorna presenteras i ett analyschema nedan. För att systematiskt följa den multimodala analysmetoden som verktyg tar vi hjälp av Anders Björkvalls (lektor och forskare i svenska vid Stockholms Universitet) handbok *Den visuella texten* (2009). Björkvall presenterar och utgår från de mest centrala delarna från Kress och van Leeuwens teori om multimodal analysmetod som presenteras i boken *Reading images: The grammar of visual design* (2006). Metoden presenteras även av Björkvall i Bergström och Boréus (red.) metodbok *Textens mening och makt* (2012). *Den visuella texten* förklarar de olika semiotiska betydelser som kan ingå i material som en film, där flera olika aspekter måste tas i beaktande samtidigt. Boken presenterar ett brett spektra av semiotiska betydelser, således

måste vi anpassa verktygen till denna studie. Det görs genom att fokusera på de semiotiska resurser och betydelser som säger någonting om maktperspektiv och grad av aktivitet utifrån rättighetsperspektivet.

6.2 Multimodal analys ur ett rättighetsperspektiv

Med hjälp av den multimodala analysen kommer vi att besvara studiens syfte: *att undersöka huruvida svenska biståndsorganisationer, genom filmer där insamlingsarbete åsyftas, kommunicerar ur ett rättighetsperspektiv.*

Frågeställningarna som ämnar besvara syftet är:

- **Presenteras de avbildade som aktiva eller passiva?**
- **Hur ser maktrelationen mellan de avbildade och åskådaren ut?**

För att ta fram indikationer på vad i kommunikationen som kan visa på aktivitet respektive passivitet och maktrelationer utgår vi från de kommunikativa riktlinjerna som presenterades i teorikapitlet. De nio riktlinjer som presenterats är i vissa avseenden diffusa ur ett analytiskt perspektiv då de inte är ämnade att användas som analysverktyg utan för att vägleda yrkesverksamma i arbetet med kommunikation. Det faktum att de innehåller ord som kan tolkas olika gör dem till problematiska analysverktyg. Många riktlinjer innehåller även direktiv som vi inte kan utläsa genom enbart filmerna. Ett exempel på detta är riktlinjen som säger att personer ska få berätta sin egen historia. Studien kommer inte att kunna tolka huruvida en person blivit tillsagd vad som ska sägas eller inte utan kommer endast att utgå från huruvida personer pratar eller inte. Då riktlinjerna i viss mån går in i varandra specificeras nedan fyra riktlinjer som vi sammanfattat utifrån de nio, samt vår tolkning av vad de indikerar. De fyra riktlinjerna visar hur kommunikationen bör se ut för att avbildade ska presenteras som aktiva och att maktrelationen mellan åskådare och avbildad ska vara jämlik och således rättighetsbaserad. Sedan presenteras verktygen från den multimodala analysmetoden som ska användas. Verktygen och riktlinjerna ligger till grund för analyschemat som appliceras vid analysen.

1. **Användande av dramatiserade bilder av utsatthet eller överdrivet positiva bilder bör undvikas.** Detta indikerar främst på hur maktrelationen ser ut mellan de avbildade och åskådaren. Att på detta sätt porträttera en situation gör att de avbildades lidande eller lycka används för att representera en onyanserad bild. *Dramatiserade* och *överdrivet positiva* är värdeord och öppnar upp för tolkning. Vi kan inte veta hur situationen egentligen ser ut och huruvida den är onyanserad eller inte. Vi kan däremot

försöka avgöra om situationen framställs som övervägande negativ eller positiv. I detta fall analyseras olika resurser som kan indikera på försök att vinkla en bild åt ett visst håll för att tillsammans med andra resurser analysera om situationen kan tolkas som dramatiserad eller överdriven. Ett tydligt exempel på att en film är vinklad åt ett negativt håll kan vara att avbildade gråter samtidigt som sorglig musik spelas.

- 2. Människor och deras kultur ska inte exotifieras. De ska inte porträtteras stereotypt eller diskriminerande. I detta inkluderas även stereotypa könsporträtteringar.** Detta är också främst en indikation på hur maktrelationen ser ut. Stereotypisering är ett symboliskt maktutövande och de avbildade används återigen för att porträttera en fixerad situation. Vi är medvetna om svårigheten med att tolka och avgöra huruvida situationer, attribut eller symboler är stereotypa men det kommer att diskuteras löpande.
- 3. Att måla upp en tragisk framtid för de avbildade bör undvikas.** Detta indikerar på hur maktrelationen ser ut samt huruvida de avbildade presenteras som passiva eller aktiva. Denna riktlinje kan efterföljas genom att inte skriva exempelvis *barn kommer att dö om vi inte hjälper till*. Dels skulle detta tillskriva åskådaren makt över huruvida barnen överlever eller inte, dels visar det på barnets och andras passivitet i form av att inte klara sig utan hjälp.
- 4. Personer ska namnges och få prata själva.** Detta kan indikera på huruvida de avbildade presenteras som aktiva eller passiva, men berör också maktperspektivet i det avseende att avbildade har makten över sin egen historia och hur de ska porträtteras.

6.3 Multimodala analysverktyg

Nedan presenteras de verktyg som används i analysen och vilka indikationer som visar på olika betydelsepotentialer.

6.3.1 Distans

Beroende på om den avbildade presenteras långt bort eller nära i bild skapas olika relationer mellan denne och åskådaren. Följande distanser identifieras (Kress & van Leeuwen, 2006:124; Björkqvall, 2009:39-48; Björkqvall, 2012:319):

- **Personlig distans**
Bilden är beskuren så att endast huvud och axlar, eller delar av huvudet, syns av den avbildade. Detta gör distansen intim. Vid en sådan beskärning blir åskådaren lättare engagerad i den avbildades känslor, handling eller situation.
- **Social distans**
Bilden är beskuren så att den avbildade syns i helfigur eller från midjan och uppåt. Detta ger ett mer distanserat intryck än i personlig distans.
- **Distanserat avstånd**
Bilden är beskuren så att den avbildades helfigur upptar mindre än halva bilytan. Här tenderar åskådaren att uppleva den avbildade som en främling.

Distanser i filmerna ska ge indikationer på betydelser om avbildade uppfattas som aktiv/delaktig eller passiv och hur maktrelationen ser ut. Om den avbildade syns på nära håll kan denne uppfattas som mer aktiv och delaktig då åskådaren får mer insyn i den avbildades känslor och situation. Detta gör också att maktrelationen kan tolkas som mer jämn.

6.3.2 Kameravinkel

Kameravinkeln påverkar vilket sätt den avbildade framställs och ger indikationer på hur maktrelationer ser ut (Björkvall, 2009:49-52). Följande kameravinklar har betydelse för det symboliska maktperspektivet som framställs:

- När den avbildade syns ovanifrån ser åskådaren "ned" på den avbildade som upplevs mindre, därmed ges åskådaren makt.
- När den avbildade visas horisontellt framifrån, öga mot öga med åskådaren, symboliserar det en jämlik relation mellan åskådare och avbildad.
- Ett perspektiv underifrån, så kallat godperspektiv, ger den avbildade mer makt än åskådaren. Den avbildade upplevs då större.

Kameravinkeln i filmerna kommer således att analyseras för att tolka betydelser för maktrelationer mellan avbildad och åskådare.

6.3.3 Språk- och bildhandlingar

Kommunikationen kan ske språkligt och bildligt, där båda indikerar hur interaktionen mellan åskådare och avbildad ser ut. Det finns fyra grundläggande språkhandlingar, vilka samtliga handlar om att interagera med hjälp av språket, i text eller tal (Björkvall, 2012:322-323):

- Påstående: Information presenteras för åskådaren och denne noterar eller överväger påståendet.
- Erbjudande: Här erbjuds åskådaren en tjänst eller sak, vilket förutsätter accepterande.
- Fråga: Kräver information av åskådaren i ett förutsatt svar. Detta är ett tydligt kontaktskapande.
- Uppmaning: Krav på att få en sak eller tjänst, vilket förutsätter åtagande. Denna handling har mest interaktiv potential och är även mest påträngande.

Det finns två grundläggande bildhandlingar (Björkvall, 2012:322-323):

- Erbjudande: När den avbildades rygg syns i bild, eller om blicken är frånvänd, kan det tolkas som att åskådaren kravlöst erbjuds betrakta personen.
- Krav: När den avbildades blick riktas mot kameran kan det tolkas som ett krav, då personen kräver uppmärksamhet. Mänsklig blick har hög interaktionspotential.

Dessa kommunikativa handlingar ger indikationer på hur maktrelationerna ser ut, då de säger något om hur öppen eller stängd kommunikationen är för interaktion samt mellan vilka kommunikationen sker. Språkhandlingar kommer att analyseras i vad en berättarröst säger, i text som syns i bild och tal mellan de avbildade. Språkhandlingen kan säga något om hur de avbildade tilltalas, om det är personifierande genom att benämnas vid namn eller anonymiserande/distanserande genom att benämnas som "barnet" eller "barnen". Vi kan även utläsa hur och vem som beskriver situationen. Bildhandlingar analyseras genom vad de avbildade gör och hur de ser ut. Genom språk- och bildhandlingarna kan vi utläsa maktrelationer och grad av aktivitet genom att se huruvida de avbildade pratar samt hur de avbildades framtid beskrivs.

6.3.4 Händelseprocesser och konceptuella processer

Händelseprocesser är händelser som sker rent fysiskt. De identifieras genom att se vem eller vad som gör något med eller mot någon eller reagerar på något, till exempel en person som klappar (aktiv) på en annan person (passiv). Om två personer skakar hand eller byter blickar är de interaktörer och båda är aktiva (Kress & van Leeuwen, 2006:79-110; Björkvall, 2009:63-71; Björkvall, 2012:326).

Händelseprocesser kan också vara passiva, exempelvis genom att någon sover eller tänker.

En annan typ av process är konceptuella processer, vilka har med statiska, oföränderliga tillstånd att göra. Det handlar om avbildade som presenteras med olika attribut som i sin tur blir den avbildades identitet (Björkqvall, 2009:63-71; Björkqvall, 2012:326-329; Kress & van Leeuwen, 2006:79-110). Till exempel kan ett attribut som en slöja indikera på att en avbildad är muslim och trasiga kläder kan indikera på att en avbildad är fattig. Attributen får betydelse i relation till sammanhanget, exempelvis kan trasiga kläder i ett tillfälle betyda att någon är fattig men i ett annat betyda att någon har valt en viss stil.

Genom att studera händelseprocesser kan vi se vem som är fysiskt aktiv respektive passiv. Genom konceptuella processer kan vi utläsa om de avbildade tillskrivs identiteter genom olika attribut och symboler som kan stereotypisera, exotifiera och diskriminera människor och länder. Dessa processer kan även indikera på huruvida situationer dramatiseras.

6.3.5 Avbildade som individer eller grupper

Om avbildade presenteras individuellt eller i grupp kan också ha olika betydelser. Grupper är ofta svårare att identifiera sig med och individer som presenteras som en del av en grupp blir mer anonyma. När någon avbildas individuellt får den personen andra kriterier än de som kopplas till den grupp personen eventuellt tillhör. Det gör att åskådaren lättare kan identifiera sig med personen. Om de avbildade porträtteras i grupp eller individuellt kan göra skillnad på helhetsintrycket, till exempel kan en grupp ses som mer hotfull eller stark än en ensam individ (Björkqvall, 2012:332-334).

Om avbildad presenteras enskilt och individualiseras på andra sätt blir denne mer aktiv och delaktig. En individuell och personlig representation kan också indikera på en betydelse av en jämlik relation till åskådaren. Däremot kan en grupp ses som stark eller hotfull, vilket kan betyda att gruppen tillskrivs makt. Detta måste tolkas utifrån andra resurser i sammanhanget. Presentationen av avbildade i grupp eller individuellt kan visa på hur väl avbildade kommer till tals, blir personifierade och således blir mer aktiva och tillskrivs mer makt.

6.3.6 Musik och ljud

Ljud och musik skapar olika stämningar och påverkar den visuella upplevelsen beroende på hur de används. Ljudet ger närhet och djup till en film, varpå upplevelsen ofta blir mer realistisk. Ljud kan också utvidga bilden om exempelvis en folkmassa pratar eller ett barn gråter men inte syns i bild. Ljud kan komma i form av

en berättarröst, ljudeffekter och musik. Musik är mest effektivt då människor har en personlig relation till musik, vilket berör känslor. Vidare gör kontraster i musiken upplevelsen än mer effektiv. Hårdrock kan användas för en dramatisk betydelse och piano för en sorgsen eller oroväckande betydelse. Dova, lugna dissonanser kan användas för ondska och triumffanfarer för godhet (Bergström, 2009:278-281).

I analysen kommer vi att titta på hur musik och ljud används i relation till övriga resurser. Genom musik och ljud kan vi utläsa hur situationen presenteras. Det kan också betona eller tona ned vissa kommunikativa handlingar eller processer som gör att de får mer eller mindre utrymme, vilket kan vara intressant för analysen.

6.4 Material

För att undersöka hur svenska biståndsorganisationer kommunicerar kommer två filmer från två organisationer att analyseras. Två analysenheter anses vara rimligt inom tidsramen för studien med tanke på att många aspekter av filmerna ämnas analyseras. Detta gör studien till en fallstudie och den har möjlighet att ge djupgående kunskaper om analysmaterialet. Studien kommer att kunna dra slutsatser om dessa två organisationers kommunikation i just dessa två filmer men kan inte med säkerhet appliceras på andra svenska biståndsorganisationer och filmer. Vi kommer däremot att kunna presentera rimliga antaganden och föra en relevant diskussion kopplat till tidigare forskning och teoretiska utgångspunkter. Analysmaterialet kommer innefatta en film från UNICEF Sverige och en film från Plan International Sverige⁴.

Organisationerna är två av Sveriges största och är etablerade i både Sverige och internationellt. UNICEF Sverige är en FN-organisation och har ett uttalat krav på sig att följa FN:s rättighetsbaserade operativa arbete och det är rimligt att anta att de även följer rättighetsperspektivet på ett kommunikativt plan. Plan International Sverige är inget FN-organ, men arbetar utefter FN:s barnkonvention, vilken främjar barns mänskliga rättigheter. Mot bakgrund av detta menar vi att båda organisationerna, och kanske främst UNICEF Sverige, har goda förutsättningar att ligga i linje med rättighetsperspektivet i sin kommunikation. Därför är det intressant att undersöka dessa. Om resultatet visar att organisationerna inte har en rättighetsbaserad kommunikation är det rimligt att anta att mindre etablerade

⁴ Plan International Sverige: <https://www.youtube.com/watch?v=qBKijYTespM>
Unicef Sverige: <https://www.youtube.com/watch?v=RNUM6i7qRV0>

organisationer inte heller har det. Detta, på grund av att små organisationer kan tänkas ha större behov av att synas och nå publikens intresse och därför i större utsträckning antas behöva använda sig av enkla, stereotypa skildringar för att snabbt locka till engagemang.

UNICEF Sveriges film har syftet att åskådaren ska bli Världsförälder och Plan International Sveriges film har syftet att åskådaren ska stödja organisationens arbete för att motverka svält. En film som berör svält och fattigdom är relevant och intressant att undersöka då vi tagit del av tidigare forskning som berör ämnet. Fadderverksamhet är intressant att analysera framförallt ur ett postkolonialt perspektiv. Maktobalansen kan möjligtvis vara mer påtaglig i detta fall då ordet fadder eller förälder kan associeras med ett slags förmyndarskap och den paternalism som tidigare nämnts.

Materialet är hämtat från respektive organisations Youtube-kanal. Filmerna är de två senast publicerade som är cirka 30 sekunder långa. Båda filmerna från 2017 för att resultaten ska spegla dagens kommunikation. Vi valde att analysera korta filmer dels för att analysmaterialet inte skulle bli för stort, dels för att det är intressant att studera vad organisationerna väljer att visa på en så begränsad tid. I längre filmer finns ett större utrymme att visa upp en mer komplex bild av problemet och låta fler människor komma till tals och således ha tid att anpassa innehållet med mer hänsyn till rättighetsperspektivet. Likt det vi tidigare problematiserat måste organisationerna vid publicering av korta filmer välja de delar som anses vara viktigast för att snabbt få uppmärksamhet av åskådaren och föra fram budskapet. Valet av korta filmer kan påverka studiens resultat då risken finns att innehållet blir mer stereotyp och förenklat för att snabbare nå mottagarna, men organisationerna har de facto valt att publicera dessa filmer och därför anses det intressant att analysera vad de prioriterat att visa.

6.5 Tillvägagångssätt

För att analysera filmerna på ett metodiskt och systematiskt sätt utgår analysen från analys-schemat nedan. Som beskrivet ovan är schemat utformat efter den multimodala analysmetodens verktyg. Schemat testades först på en film för att sedan korrigeras och förtydligas utifrån de brister vi fann. I analysen tittar vi först igenom filmerna för att få en helhetsbild. Varje film transkriberas och beskrivs så detaljrikt som möjligt, för att uppmärksamma alla detaljer som kan analyseras. Sedan analyseras varje klipp för sig för att systematiskt besvara frågorna i analys-schemat. Ett *klipp* innebär varje gång som kameran byter perspektiv eller motiv i en ny

“tagning”. Även om klippen analyseras för sig måste sammanhanget tas i beaktande för att förstå bilden. I ett klipp visas exempelvis texten *innan det har fyllt tre år*. Texten säger inte mycket i sig men sätts den i sammanhanget av klippen innan och efter förstås innebörden: *Ett barn som har drabbats av undernäring [...] innan det har fyllt tre år [...] får hjärnskador för resten av livet*. Vi kan då tolka sammanhanget som negativt utifrån språkhandlingen. Ett och samma klipp kan också innehålla motstridiga betydelser, enligt de multimodala analysverktygen. Exempelvis kan en avbildad visas på personligt avstånd, vilket indikerar på delaktighet och aktivitet samtidigt som den avbildade sover, vilket visar på passivitet. I samtliga av dessa fall diskuteras möjliga betydelser och utifrån sammanhang av tidigare klipp och andra resurser, såsom ljud och text, kan en helhetsbild presenteras. I de klipp som inte visar de avbildades ansikten kommer vi enbart att analysera variabel 3, 8 (språkligt) och 9, eftersom scener med enbart avbildades armar och händer eller natur inte ger relevant information för studien. Däremot kommer dessa scener kunna bidra till helhetsbilden av filmen. När samtliga klipp är analyserade sammanställs ett resultat där generella drag och aspekter av maktförhållanden och grad av aktivitet presenteras.

6.5.1 Analyschema

VARIABLER	FRÅGA	SVARSALTERNATIV	INDIKATIONER
1. Distans	Hur lång är distansen mellan den avbildade och åskådaren?	1. Personlig 2. Social 3. Distanserad	Bilden är beskuren... ...så att huvud och axlar syns av avbildad (personlig). ...från midjan och uppåt, eller helfigur syns (social). ... så att avbildades helfigur upptar mindre än halva bilytan (distanserad).
2. Kameravinkel	Hur vinklas kameran i förhållande till den avbildade?	1. Ovanifrån 2. Horisontellt 3. Underifrån	
3. Språkhandlingar	Hur ser den språkliga interaktionen mellan avbildad och åskådare ut?	1. Påstående 2. Erbjudande 3. Fråga 4. Uppmaning	Språkhandlingen kan ske via både text och tal av personer i filmen eller av en berättarröst. Här undersöks innehållet i texten/talet.
4. Bildhandlingar	Hur ser den bildliga interaktionen mellan avbildad och åskådare ut?	1. Erbjudande 2. Krav	Bildhandlingen syns via den avbildade i filmen. Erbjudande: Om avbildad inte tittar in i kameran (åskådaren erbjuds att kravlöst titta). Krav: Om avbildad tittar in i kameran (ett krav på att åskådaren ska interagera).

5. Händelseprocesser	Presenteras avbildad som aktiv eller passiv?	1. Aktiv 2. Passiv	Aktiv: Om avbildad gör eller säger någonting. Passiv: Om avbildade inte gör något eller är mottagare för någon annans handling.
6. Konceptuella processer 1	Tillskrivs avbildad en identitet via symboler eller attribut?	1. Ja 2. Nej	En slöja, en trasig tröja, utslag i ansiktet och en flagga är exempel på symboler och attribut som kan tillskriva en person en identitet.
7. Konceptuella processer 2	Framställs den avbildade som glad, neutral eller ledsen?	1. Glad 2. Neutral 3. Ledsen	Glad: Exempelvis skratt och aktivitet. Ledsen: Exempelvis gråt, skrik och andra liknande uttryck.
8. Individ eller grupp	Presenteras avbildad i individuellt eller i grupp?	1. Språk: Individuellt 2. Bild: Individuellt 3. Språk: Grupp 4. Bild: Grupp	Språkligt: Grupp: Om text/tal säger <i>de, barnen</i> eller <i>ett barn</i> (utan att specificera). Individuellt: Får avbildad namn/pronomen eller benämns som <i>det barnet</i> . Bildligt: Avbildade syns tillsammans med en/ flera andra eller individuellt.
9. Ljud	Vilka ljud hörs?	1. Musik 2. Berättarröst 3. Tal från avbildad 4. Övriga ljud	Musiken kan vara sorgsen eller glad, och bestå av kontraster. Berättarrösten kan vara mörk/ljus och snabb/långsam. Övriga ljud kan vara bakgrundsljud som gråt, skratt, djur och trafik.

6.6 Validitetsdiskussion

Frågorna i analyschemat är framtagna utifrån de kommunikativa riktlinjerna och bör täcka de delar av perspektivet som vi vill komma åt för att få svar på studiens syfte. I termer av validitet kommer vi med hjälp av analyschemat att undersöka det vi ämnar undersöka och inget annat. Analyschemat är formulerat på ett sådant sätt så att risken för en felaktig tolkning ska vara så liten som möjligt. Det syns genom att vi tydliggjort de mer diffusa semiotiska resurserna (variablerna) genom indikationer till varje fråga. Det ska bidra till en studie med god validitet. Samtidigt måste vi påpeka att vi med säkerhet inte kan eliminera alla typer av felaktigheter i analysen, eftersom vår förståelse gentemot någon annans är olika. Trots att analyschemat är utformat för att eliminera brister, är vi medvetna om att det alltid kommer att finnas brister i att tolka material.

Vi kommer i analysen att inkludera sådana typer av semiotiska resurser som vi faktiskt *kan* säga något om. Vi är medvetna om att vi som genomför analysen är en del av Västvärlden och har således "västerländska" ögon när vi tolkar materialet, vilket ibland blir extra påtagligt och viktigt. Frågan för variabel 6 är exempelvis mer öppen för tolkning än de andra frågorna, vilket gör den mer komplex. I frågan vill vi få svar på om kommunikationen tillskriver avbildade en viss typ av identitet genom attribut eller symboler, vilket kan leda till stereotypisering. Detta är svårt att avgöra i

vissa fall. Typiska kulturella attribut och symboler är exempelvis svårt då vi inte har kunskapen av vad som är typiskt eller vad som är stereotypt för de områden filmerna behandlar (båda filmas i Östafrika). Ett exempel på attribut och symboler som i anknytning till detta är komplext är nedan klipp:

Barnet i klippet har en trasig och stor tröja. Vi tolkar, i sammanhanget av texten och filmens handling, som att tröjan indikerar på att pojken är fattig och undernärld. Däremot finns det inga generella betydelser för vilka attribut som indikerar på vad och vi tolkar därför utifrån kontexten. Vi tolkar också som vi gör på grund av att organisationerna gjort ett val att inkludera det och antagligen vill signalera någonting med tröjan. Även om vi inte kan dra för stora växlar kring betydelser av organisationernas val kommer vi att utgå från att organisationerna har en tanke med alla attribut och resurser. Ett distanserat avstånd är till exempel kanske inte skapat för att åskådaren ska se på den avbildade som mindre delaktig utan den avbildade råkar stå långt bort från kameran. Då organisationerna lägger mycket pengar på filmer de publicerar är det rimligt att anta att alla detaljer är valda med omsorg och vi kan inte veta om och i så fall vilka detaljer som inte är det. Vi kommer därför att analysera och tolka samtliga resurser i filmerna.

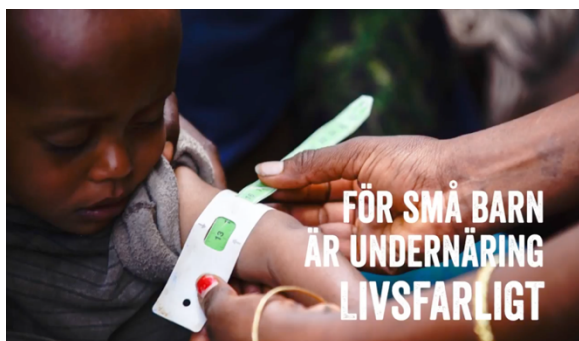
7 RESULTAT

Nedan presenteras filmernas handlingar och därefter studiens resultat. När resultatet bearbetades fann vi att makt och aktivitet kunde analyseras ur tre olika aspekter. Resultatet är därför indelat dessa tre delar: Interaktion och anonymisering, Situationen samt Vi och Dem, vari samtliga variabler ur analyschemat (distans, kameravinkel, språk- och bildhandlingar, händelse- och konceptuella processer, individ eller grupp och ljud) behandlas och analyseras med förankring i teorin. Efter varje del presenteras en sammanfattning av resultatet. Vi kommer i kapitlet att kalla Plan International Sverige för Plan och UNICEF Sverige för enbart UNICEF, för att förenkla läsandet.

7.1 Filmerna

7.1.1 Plan

Filmen *Så drabbas barn av svält* publicerades den 23 mars 2017. Nedan är filmens klipp i inbördes ordning.

A

B

C

D

E

F

G

Filmen är 27 sekunder lång och består av sju stillbilder där avbildade syns i majoriteten av bilderna. I varje bild syns text som för handlingen framåt. Det är genomgående musik i filmen som består av långsamt, sorgset piano. I sista klippet syns Plans logga och webbadress. Syftet med filmen tolkas vara att informera åskådaren om hur allvarligt undernäring är och att åskådaren ska stödja Plan för att stoppa svälten. Det framkommer att filmen handlar om länder i Östafrika.

7.1.2 UNICEF

Filmen *Renée Nyberg i Kenya – Bli världsförälder* publicerades den 21 augusti 2017. Nedan är filmens klipp i inbördes ordning.

1

2

3

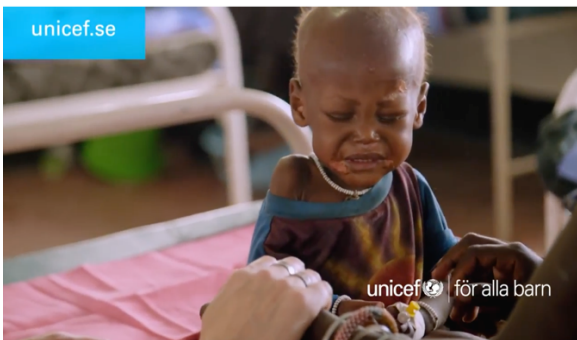
4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

Filmen är 30 sekunder lång och består av 13 klipp där avbildade presenteras i samtliga. Filmens handling berättas av en man som visas i ett klipp. Han har en UNICEF-logga på sin tröja vilket indikerar på att han arbetar för organisationen. Han pratar på engelska och en undertext på svenska visas. Renée Nyberg, svensk programledare och journalist, är med i filmen och har ett par repliker. Under hela filmen spelas lugnt, sorgset piano och UNICEF:s webbadress och telefonnummer syns växelvis högst upp i vänstra hörnet. UNICEF:s logga och texten *för alla barn*, syns längst ner i högra hörnet. Filmens syfte tolkas vara att förklara den allvarliga situationen i Kenya för åskådaren och få denne att bli världsförälder genom att skänka hundra kronor i månaden.

7.2 Interaktion och anonymisering

I detta avsnitt presenteras hur relationen mellan avbildad och åskådare ser ut samt tecken på anonymisering som visas. De variabler som framförallt behandlas är distans, bild- och språkhandling, händelseprocesser och individ eller grupp.

D

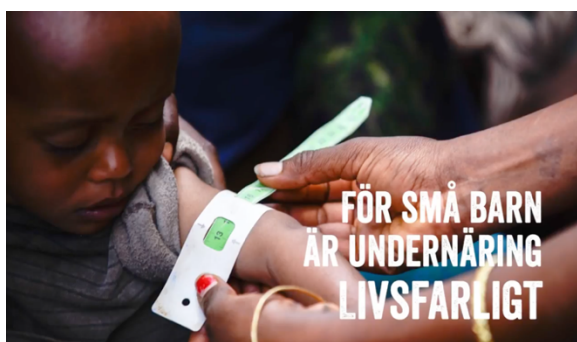
G

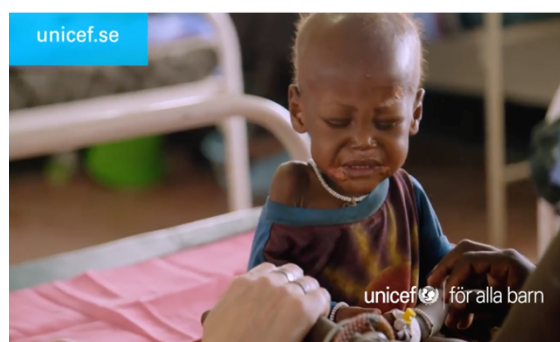
2

I två av klippen i Plans film tittar de avbildade in i kameran (se klipp D och G). Klipp 2 är från UNICEF:s film och visar den enda av de avbildade (förutom Renée Nyberg) som tittar in i kameran. I dessa tre klipp "kräver" de avbildade uppmärksamhet av och interaktion med åskådaren och är således aktiva och delaktiga i det avseendet, samtidigt som åskådaren då lättare kan engagera sig i den avbildades situation. Relationen mellan åskådare och avbildad påverkas av klippens olika språkhandlingar. Klipp D innehåller ett påstående och innehållet påbörjar en beskrivning av situationen för undernärda barn. Texten distanserar åskådaren från den avbildade genom att skriva om barns situation generellt och inte om barnen på bilden. De avbildade får således representera eventuella offer för undernäring och åskådaren behöver bara, förutom att möta avbildades blick, notera påståendet. Klipp G däremot innehåller en uppmaning, vilken har högre interaktiv potential. Åskådaren behöver möta den avbildades blick och blir uppmanad att "stoppa svälten". Tillsammans med att barnet i detta klipp porträtteras individuellt kommer åskådaren således närmare den avbildade än i klipp D. Klipp 2 innehåller också ett påstående om situationen generellt samtidigt som lugnt och sorgset piano spelas i bakgrunden. Klippet är filmat i slow motion och helhetsbilden är således att detta barn är passivt, trött och eventuellt sjukt och svagt. Klippet är också kortare än D och G och åskådaren får ingen chans att ta in barnets situation mer än utifrån det berättarrösten säger. Även om de avbildade i dessa tre klipp interagerar och är

aktiva i den mån att blicken riktas in i kameran påverkar andra resurser så att de ändå framställs som mindre aktiva. I och med detta utför organisationerna ett symboliskt maktutövande när de presenterar de avbildade stereotypiskt i enlighet med koloniala tankemönster kring den Tredje världens passivitet. Det tyder också på ojämlika maktförhållanden där UNICEF och Plan bestämmer vad som ska sägas och hur situationen ska beskrivas.

A

7

Generellt sett filmas de avbildade nästan enbart på ett socialt eller personligt avstånd, vilket kan göra att upplevd aktivitet och interaktion mellan åskådare och avbildad ökar, eftersom åskådaren blir mer engagerad i den avbildades situation. Att organisationerna väljer att visa närbilder ligger i linje med tidigare forskning som visar på att det är en användbar strategi för att få åskådaren att känna medkänsla (se exempelvis Thompson & Weaver, 2014; Zarzycka, 2016). Utifrån rättighetsperspektivet måste även denna resurs sättas i förhållande till andra resurser för att kunna utvärderas. Klipp A och 7 ovan är exempel på när de avbildade syns på nära håll, men där helhetsintrycket ändå skiljer sig åt. Trots att avbildad i klipp A filmas ovanifrån och maktrelationen således kan bli ojämn tittar barnet på mätinstrumentet och är därför delvis aktiv i händelseprocessen. Den avbildade kan i detta klipp ses som någon som är engagerad i den hjälp som ges, snarare än som ett offer. Språkhandlingen är dramatisk, men helhetsbilden är att barnet ändå inte är ett utsatt offer. Även i klipp 7 filmas den avbildade ovanifrån men framställs mer som ett offer eftersom barnet är passivt och gråter, samtidigt som barnskrik hörs i bakgrunden. Dessutom får barnet i klipp 7 tröst av två personer, medans den avbildade i klipp A får aktiv hjälp av någon. Genom den nära distansen får åskådaren

empati för båda, men kanske mer för klipp 7, eftersom hon framställs som mer utsatt.

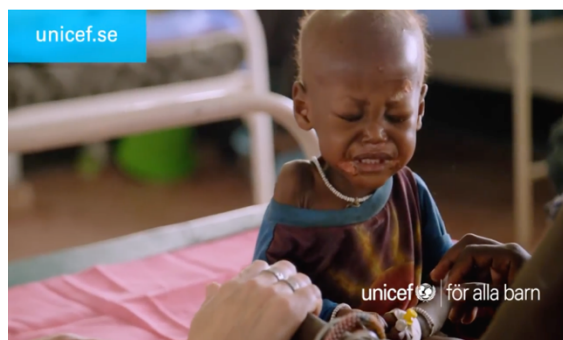

E

1

I filmerna finns endast ett klipp vardera där avståndet mellan åskådare och avbildad är distanserat (se klipp E och 1). De avbildade är aktiva eftersom de går och verkar vara på väg någonstans. Interaktionen mellan dem och åskådaren kan ses som svag, då avståndet är distanserat. I klipp E är det än mer påtagligt då de avbildade går bort från kameran med ryggen till och inga ansikten syns. Klippet skulle också kunna tolkas som att åskådaren blir exkluderad och inte får ta del av det kvinnorna ska göra, vilket förstärker känslan av en svag interaktion. Åskådaren erbjuds betrakta de avbildade utan något krav på handling eller på att få särskilda känslor. Tillsammans med övriga klipp och den sorgsna musiken kan åskådaren dock tolka situationen som att det är synd om de avbildade vars barn riskerar att dö innan de fyllt tre år och trots aktivitet tillskrivs de avbildade en offerroll.

7

4

D

Ingen av de avbildade nämns vid namn oavsett om de presenteras i grupp eller individuellt. De anonymiseras därför, vilket kan påverka både intrycket av de avbildades aktivitet och maktrelationen. De reduceras samtidigt till några som får representera fattigdom, vilket leder till en maktutövning som producerar och reproducerar skillnader mellan människorna i filmerna och de som tittar (jfr. Hall et. al., 2013:247-248). Flickan i klipp 7 benämns av Renée Nyberg som *Den här lilla flickan*. Barnet i klipp 4 filmas i en kort sekvens och får representera den *miljon barn som riskerar att dö i år*. Klipp D är hämtad ur Plans film och är ytterligare ett exempel. Här får barnen som grupp representera barnet *som har drabbats av undernäring* och riskerar att dö. Åskådaren har mindre möjlighet att känna igenkänning med avbildade i en grupp då de blir mer anonyma än om de presenteras individuellt. Däremot kan de tolkas som mindre utsatta när de tillhör en grupp. Men då de i klipp D är passiva, inte namnges och får representera alla barn som drabbas av undernäring tillskrivs åskådaren i detta fall mer makt. Att personifiera avbildade med namn skulle jämna ut maktförhållanden, eftersom åskådaren får en relation till de avbildade, vilka annars enbart statuerar exempel på barn som kan dö i svält och fattigdom.

F

D

Ovan klipp (Klipp F och D) är hämtade från Plans film. De avbildade är aldrig avsändare av texten men används i majoriteten av bilderna som representanter för

det som sägs. I UNICEF:s film är det endast Renée Nyberg och mannen från UNICEF som är avsändare av talet. Det är problematiskt att använda bilder på barn tillsammans med påståenden om undernäring och hjärnskador. Detta på grund av att om den avbildade lider av undernäring eller har en hjärnskada så exploateras deras utsatthet, men också om de *inte* lider av undernäring eller har en hjärnskada eftersom de då inte porträtteras sanningsenligt.

7.2.1 Sammanfattning av Interaktion och anonymisering

Interaktionen mellan åskådare och avbildad är sammantaget svag. I enbart tre av tolv klipp där avbildade visas (förutom Renée Nyberg och mannen från UNICEF) interagerar de med åskådaren genom sin blick. Denna resurs gör att interaktionen blir starkare och ligger i linje med rättighetsperspektivet eftersom den avbildade då framställs som aktiv och delaktig. Däremot pekar andra resurser på att de avbildade i samma situation är passiva på olika sätt. Exempelvis genom att avbildade filmas i slow motion, beskrivs som offer eller inte talar själva. Klipp G (i Plans film) sticker ut i denna bemärkelse eftersom den avbildade presenteras tillsammans med ett påstående. Interaktionen med åskådaren blir här stark även om den avbildade på andra sätt presenteras som ett offer och i behov av hjälp. Att de avbildade generellt i båda filmerna tittar bort från kameran tyder på passivitet och icke delaktighet vilket inte ligger i linje med rättighetsperspektivet.

Ingen avbildad (förutom Renée Nyberg och mannen från UNICEF) är avsändare av texten/talet. De namnges inte och interagerar inte heller med åskådaren eller för handlingen framåt på något sätt. Detta bryter mot riktlinje 4 som säger att personer ska namnges och få prata själva. Här svarar organisationen istället för texten/talet i båda filmerna, vilket gör de avbildade passiva. På grund av dessa brister anonymiseras de avbildade i båda filmerna och får således statuera exempel på hjärnskador, svält och död. Detta bryter mot riktlinje 2, som säger att människor inte ska porträtteras stereotyp eller diskriminerande.

Interaktionen och anonymiseringen ser relativt lika ut i filmerna. Interaktionen mellan åskådare och avbildad kan ses som aningen starkare i Plans film då sista klippet (klipp G) innehåller högre interaktiv potential. I UNICEF:s film är Renée Nyberg och mannen från UNICEF aktiva avbildade som interagerar med åskådaren. Detta gör att resterande avbildade görs än mer passiva och anonymiserade.

7.3 Situationenen

Nedan följer filmernas presentation av hur situationen presenteras i filmerna. Variablerna som framförallt behandlas i detta avsnitt är händelseprocesser, konceptuella processer 2, språkhandlingar och ljud.

I båda filmerna visas dramatiska bilder och en tragisk framtid för de avbildade upp. Klipp 7, 4 och F nedan är exempel på hur detta tar sig i uttryck. Samtliga avbildade porträtteras ensamma och de avbildade i klipp 7 och 4 visar tecken på lidande. I majoriteten av klippen i båda filmerna är de avbildade fysiskt passiva och tittar bort från kameran. I Plans film blir det extra påtagligt då den består av stillbilder vars avbildade har neutrala ansiktsuttryck och det snarare är musikens kontraster som förstärker texten. Bilderna i sig är däremot inte dramatiska eller negativa. Klipp F är ett exempel där den avbildade porträtteras neutralt och inte ser ut att lida. Däremot är språkhandlingen dramatisk och kan tolkas som att den avbildade har hjärnskador för resten av livet, vilket i så fall betyder att hans framtid porträtteras som tragisk. Genom att framställa den avbildades framtid som tragisk, och sedan be Västvärlden om pengar är ett tydligt tecken på den över- och underordning som finns i maktstrukturerna, eftersom det ger intrycket av att Vi kan lösa *deras* problem. Vid två tillfällen i Plans film porträtteras däremot inga människor, utan enbart händer i kombination med dramatisk text (se exempel klipp B nedan). Det gör att ingen människa drabbas genom att få statuera exempel på situationen.

7

4

B

F

5

Klipp 5 ovan är ett exempel på när två modaliteter pekar åt olika håll, på så vis att ett neutralt och ett lidande ansiktsuttryck presenteras samtidigt. Barnet sitter gråtande i kvinnans (som vi tolkar som barnets mamma) knä. Åskådaren har precis hört att en miljon barn riskerar att dö i år och att situationen är allvarlig. Ljuden förstärker känslan av allvar då sorgsen musik och barnskrik hörs i bakgrunden. När barnet gråter kopplas det berättarrösten säger till det. Kvinnan ser inte särskilt orolig ut, snarare något leende, vilket kan tolkas som att barnet inte gråter och lider på grund av svält. Detta klipp kan således ses som vinklat för att förstärka det negativa i situationen. Vid en snabb anblick blir åskådaren presenterad för en krissituation, där mamman själv inte kan hjälpa sitt gråtande barn, utan väntar på hjälp från UNICEF.

1

I UNICEF:s film kan fler avbildade ses som fysiskt aktiva än i Plans. I klipp 1 ovan är barnen avbildade i grupp, vilket kan upplevas som en styrka och tillsammans med att de är aktiva och interagerar med varandra minskar känslan av att de är offer eller utsatta. Vad som är anmärkningsvärt är att de avbildade får vara aktiva, men att klippet är filmat i slow motion, vilket ökar känslan av passivitet. Berättarrösten är dessutom snabb, vilket kontrasteras mot barnens långsamma tempo. Trots att de avbildade är aktiva upplevs de alltså som långsamma eller slöa i och med dessa effekter. Åskådaren blir dessutom mindre engagerad i de avbildade då avståndet är distanserat.

8

11

I klipp 8 och 11 från UNICEF ger sjuksköterskan flickan något att dricka varpå flickan filmas. Flickan är aktiv i bemärkelsen att hon dricker själv. Dock har flickan i tidigare klipp (se klipp 7) porträtterats som ett svagt offer vilket gör att åskådaren redan har en bild av flickan. Sjuksköterskan är aktiv och det är positivt att hon inte har en UNICEF-tröja på sig. När hon har arbetsuniform tolkas det som att sjuksköterskan bor och arbetar där filmen spelas in och inte är en västerländsk UNICEF-personal. Detta nyanserar den stereotypa bilden av Tredje världen som passiva och okunniga. I detta fall lyckas UNICEF kommunicera ett rättighetsbaserat arbete då de lyfter lokal vårdpersonal i filmen och inte "tar över" arbetet och sätter sig själva i centrum. Däremot märks här svårigheten som Eriksson Baaz (2001) lyfter att biståndsorganisationer inte bör ta över lokalbefolkningens arbete samtidigt som de måste visa på resultaten av sitt eget arbete. Det naturliga skulle här annars vara att låta sjuksköterskan berätta vilken behandling hon ger flickan. Istället säger berättarrösten att *vi* (UNICEF) har hittat en behandling.

7.3.1 Sammanfattning av Situationen

Sammanfattningsvis bryter bilden av situationen för de avbildade mot riktlinje 1 och 3. Riktlinjerna säger att användande av dramatiserade bilder av utsatthet eller överdrivet positiva bilder samt att måla upp en tragisk framtid för de avbildade bör

undvikas. Vad som är *dramatiserade* eller *överdrivet positiva* bilder är en tolkningsfråga och måste ställas i relation till andra resurser som visas. Resultatet visar att innehållet ofta vinklas för att framställa situationen som negativ i båda filmerna. I Plans film är det inte bilderna som i första hand framställer situationen som negativ utan den dramatiska texten och sorgliga musiken. I UNICEF:s film samspelar tal, musik och bilder för att skapa ett negativt helhetsintryck. Bilderna i Plans film är mindre dramatiska än i UNICEF:s. UNICEF visar bilder på gråtande, lidande barn, medan Plans bilder av de avbildade är neutrala.

Överlag anses varken Plans eller UNICEF:s film som *överdrivet* dramatiska eller negativa, även om tendenserna till försök till dramatisering finns. Dogras (2007; se även exempelvis Chouliaraki, 2010; Thompson & Weaver, 2014) beskrivning av de så kallat negativa, chockartade bilderna är att avbildade barn porträtterades som hjälplösa, passiva, svältande och utsatta. Även om vissa kriterier stämmer in, tolkas Plans och UNICEF:s porträttering av avbildade inte ligga i linje med dessa chockartade bilder. De skulle till exempel kunna ha ännu trasigare kläder, vara utslagna eller fysiskt skadade. Samtidigt porträtteras dock få som aktiva och handlingskraftiga och därför är bilderna på många sätt problematiska. Trots neutrala bilder eller bilder som inte ligger i linje med de chockartade bilderna är det med hjälp av dramatiska språkhandlingar, ljud i form av barns gråt och dov pianomusik som en negativ stämning skapas, vilken vittnar om en tragisk framtid för de avbildade i båda filmerna. I två klipp i Plans film visas inga avbildade i kombination med dramatisk text, vilket är positivt utifrån riktlinjerna. UNICEF presenterar fler explicita exempel än Plan, till exempel *en miljon barn riskerar att dö i år* samtidigt som ett ledset barn visas i bild. Även om Plan inte visar exempel på samma sätt blir den indirekta förståelsen att samtliga avbildades framtider kan bli tragiska om inte åskådaren hjälper till.

7.4 Vi och Dem

I följande kapitel presenteras indikationer på att avbildade presenteras stereotyp och hur maktrelationen ser ut. De variabler som fokuseras är kameravinkel och konceptuella processer 1.

7

4

G

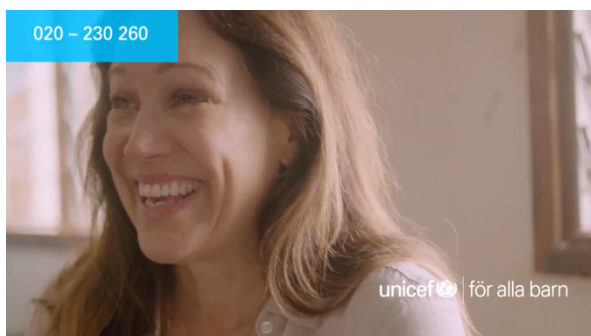
Klipp 7 och 4 är hämtade ur UNICEF:s film och är exempel på när åskådare tillskrivs mer makt än de avbildade. Kameravinkeln är ovanifrån, vilket gör att de avbildade upplevs mindre än åskådaren som tittar ned på dem. Båda avbildade gråter och är passiva, vilket kan tolkas som att de är offer och tillskrivs liten eller ingen makt alls. Kameravinklarna är däremot mestadels horisontella i båda filmerna, med undantag för dessa två tillfällen och i första klippet i Plans film. I kombination med kameravinkeln som förstärker ojämna maktförhållanden syns även indikationer som skulle kunna visa på stereotypisering av barn och situationer i Tredje världen. De avbildade har i vissa klipp utslag eller smuts i ansiktet och stora och trasiga kläder, vilket kan ses som attribut för fattigdom, ohälsa, hunger och andra typer av utsatthet (till exempel klipp 7 och G). Liksom Loomba (1998; se även exempelvis Dogra, 2007) menar så kan detta tillskrivandet av egenskaper upprätthålla koloniala tankesätt. Den maktutövning som sker är inte enbart i och med att barnen får fysiska attribut, utan också genom att de således märks och klassificeras på ett visst sätt (Hall, 2013:249-251; Loomba, 1998:123). I filmerna syns däremot inga kraftfulla stereotypiseringar av de avbildade eller situationen, vilket är positivt. Vi vill ändå lyfta de tillfällen där någon typ av stereotypisering sker, eftersom organisationen valt att porträttera det så. Även om klippet i filmerna inte är dramatiska samstämmer det sammantagna intrycket av situationen med det Västvärlden känner igen sedan tidigare: bilder av sorgsna, passiva barn som väntar på hjälp (se exempelvis Chouliaraki 2010; Dogra 2007). Representationen av avbildade kan på så vis

upprätthålla den gemensamma förståelsen som Västvärlden har för hur fattigdom och svält tar sig i uttryck, vilket är tydligt tecken på stereotypisering och ett upprätthållande av ojämna maktförhållanden.

Känslan av ett Vi och Dem förstärks genom detta tillsammans med att situationen och att de avbildade porträtteras som motsats till Västvärlden. Renée och mannen som är med i UNICEF:s film visas starka och aktiva i hela och rena kläder (se klipp 3 nedan), vilket gör att en distinktion mellan Tredje världen och Västvärlden presenteras.

3

10

9

Vidare syns ojämna maktförhållanden och ett Vi och Dem särskilt vid ett tillfälle i UNICEF:s film. I klipp 10 säger Renée Nyberg *Såg ni vad hon drack?* medan hon är tydligt berörd av situationen och gråtskrattar. Bredvid henne sitter kvinnan (som vi tolkar som mamma) med barnet som nyss druckit upp det hon fått av sjuksköterskan (klipp 9). Här får åskådaren inte se flickans eller mammans glädje utan istället får åskådaren komma nära Renée Nyberg och hennes känslor. Renée Nyberg använder dessutom språkhandlingen fråga till kameran eller personer bakom kameran, vilket är tydligt kontaktskapande och känslan skulle kunna vara att hon stänger ute mamman och flickan än mer. Det enda vi ser av flickan och mamman är i klipp 9. Att visa mammans lycka när hennes sjuka barn får i sig näring borde vara ett effektivt sätt för att få åskådaren att känna igen sig och bli engagerad i situationen. Varför

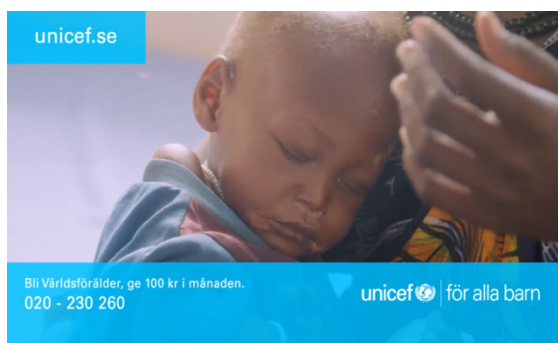
valet faller på att istället visa Renée Nybergs känslor är intressant ur ett maktperspektiv. Att porträttera just denna situation på detta sätt är problematiskt. Särskilt om tanken är att åskådaren ska påverkas mer för att Renée Nyberg är från Västvärlden och filmen riktar sig till västerlänningar.

Det är intressant att båda mammorna som presenteras i UNICEF:s film framställs som passiva i sin relation till barnen (se även klipp 5). Att visa barn i filmer med insamlingssyfte är, som beskrivet, en användbar strategi då barn lätt framkallar känslor hos åskådaren. Det kan också vara en bra strategi för att belysa organisationens viktiga roll ytterligare. Små barn måste tas om hand och om de visas utan en vuxen får åskådaren ett intryck av att de är utsatta och måste få hjälp av organisationen och av åskådaren. De två kvinnornas passivitet understryker ytterligare känslan av att barnens framtid ligger i organisationens händer då den framställs som mer engagerad i barnets liv än dess egen mamma.

Ingen av de avbildade pratar själva förutom mannen i UNICEF-tröja och Renée Nyberg i UNICEF:s film. Mannen som troligen arbetar för UNICEF syns i ett klipp, annars agerar han berättarröst och är således aktiv genom hela filmen. I Plans film för bildtexter berättandet framåt och de avbildade får således inte sina röster hörda. Även om organisationerna utgår från de avbildades behov och önskemål i linje med rättighetsperspektivet på det operativa planet lyckas inte detta kommuniceras. Åskådaren får snarare en uppfattning om att problemen och insatserna identifieras av beslutsfattare inom organisationen istället för tillsammans med organisationernas målgrupper, och således inte i linje med det rättighetsbaserade perspektivet. Detta bidrar till att målgruppen ses som passiv och icke delaktig (Libal et al., 2015:vii-ix).

12

13

Klipp 12 och 13 är de sista klippen i UNICEF:s film. När Renée Nyberg sitter bredvid flickan och kvinnan pratar hon inte med dem utan med åskådaren. I klippet påstår berättarrösten att *vi* (och syftar till UNICEF) har en behandling som håller *de här barnen* vid liv. Renée tar vid och uppmanar åskådaren att bli världsförälder genom

att skänka 100 kronor i månaden. UNICEF och Renée är alltså kunniga och har lösningen och åskådaren har möjlighet att hjälpa och uppmanas till handlingskraft. De avbildade som behöver biståndet har varken lösning eller möjlighet att göra någonting själva. I detta fall är detta extra tydligt då Renée framställs som den med mest engagemang i hur det ska gå för den sjuka flickan. Mamman framställs som passiv och i bakgrunden av situationen. Detta är en tydlig porträttering av skillnaden mellan Västvärlden (den som aktivt hjälper till) och Tredje världen (den som passivt tar emot). Detta kan ses i det postkoloniala perspektivet som Eriksson Baaz lyfter, att Västvärlden och personer därifrån framställs som de intelligenta, initiativtagande och aktiva och personer från Tredje världen som det motsatta (2001:172-173).

G

I slutet av Plans film (klipp G) uppmanas åskådaren att *stoppa svälten* och sedan syns Plans logga vilket indikerar på att åskådaren bör gå in på webbsidan och stödja organisationen. Detta kan tolkas på olika sätt men komplexiteten i att insinuera att åskådaren faktiskt skulle kunna stoppa svälten i Plans film bör påpekas. Detta tolkar vi som ett exempel på att ett komplext strukturellt problem som svält ges en enkel lösning och att åskådare i Västvärlden kan lösa det genom att skänka pengar. Dels går detta i linje med tidigare forskning som visar på att denna typ av förenklad porträttering av problem är vanlig (se exempelvis Dogra, 2007; Thompson & Weaver, 2014), dels går det i linje med den paternalistiska synen på Västvärlden som genom sin handlingskraft kan rädda Tredje världen från *deras* problem (Eriksson Baaz, 2001:172-184).

7.4.1 Sammanfattning av Vi och Dem

Sammanfattningsvis ser vi att filmerna bryter mot riktlinje 2 och 4 i vissa aspekter. Riktlinje 2 handlar om att människor inte ska stereotypiseras eller diskrimineras och att människors kultur inte ska exotifieras. Riktlinje 4 säger att personer ska namnges och få prata själva. De avbildades kultur anses inte exotifieras men frågan är komplex. Då vi inte vet vilka kläder, smycken och symboler som är vanliga, ovanliga

eller stereotypa kan vi inte dra säkra slutsatser om en eventuell exotifiering av kulturen. Vi anser dock inte att de avbildade tillskrivs identiteter via symboler och attribut som kan göra att kulturell stereotypisering eller exotifiering sker. De attribut som skulle kunna tolkas som stereotypiserande är att avbildade i båda filmerna har trasiga eller för stora kläder, smuts eller utslag i ansiktet och presenteras som passiva och icke handlingskraftiga. De två förstnämnda tolkas i sammanhanget som att avbildade framställs som fattiga och sjuka. Den sistnämnda tolkas som Västvärldens stereotypisering av Tredje världens passivitet. Ett tydligt skapande av Vi och Dem syns således, framförallt i UNICEF:s film, genom att ingen av de avbildade förutom Renée Nyberg och mannen från UNICEF pratar. UNICEF talar i de avbildades ställe och för handlingen framåt, samtidigt som de avbildade används som exempel på det som sägs. UNICEF använder språkhandlingar som syftar till att *de* har lösningen på *dessas barns* problem. I Plans film är uppdelningen mellan Vi och Dem inte lika tydlig, då de inte presenterar en tydlig aktiv motpart till de avbildades passivitet.

8 SLUTSATSER OCH DISKUSSION

Utifrån resultatet av studien kan vi se att det finns delar i filmerna som ligger i linje med en rättighetsbaserad kommunikation och delar som kan förbättras. För att konkretisera resultatet sammanfattas det utefter studiens frågeställningar. Därefter förs en slutdiskussion kring organisationernas val och vilka eventuella konsekvenser de kan generera.

8.1 Frågeställningar

8.1.1 Aktivitet

Det övergripande intrycket är att de avbildade i båda filmerna presenteras som passiva, då få är fysiskt aktiva och de flesta tittar bort fram kameran. Många filmas däremot på nära håll, vilket kan öka känslan av att de är aktiva och delaktiga. I och med att ingen pratar samt den anonymisering som sker när ingen avbildad namnges eller tilltalas förstärks intrycket av passivitet. När de avbildade och deras framtid får statuera exempel på en allvarlig situation blir de inte aktiva i sin roll som människor utan som delar och resurser i filmen som för handlingen framåt.

Plans film består av stillbilder, vilket gör att den fysiska passiviteten blir mer påtaglig än i UNICEF:s film. I UNICEF:s film gör däremot kontrasten mellan mannen från UNICEF och Renée Nybergs aktivitet och resterande avbildades passivitet att de avbildade känns passiva även när de är fysiskt aktiva. När Renée Nyberg dessutom "tar över" aktiviteten från de avbildade (det vill säga mamman med den sjuka flickan) och engagerar sig mer än vad de själva gör, förstärks deras passivitet ytterligare.

8.1.2 Maktrelationen

I båda filmerna filmas de avbildade ofta ur en horisontell vinkel, vilket gör att maktrelationen upplevs jämlig med åskådaren i det avseendet. Maktrelationen påverkas dock av grad av aktivitet och då de avbildade övervägande är passiva tillskrivs åskådaren makt. De avbildade porträtteras som passiva och utsatta, med en osäker framtid, samtidigt som åskådaren uppmanas att hjälpa till. Detta indikerar på åskådarens möjlighet att förändra de avbildades framtid.

I Plans film tar organisationen och åskådaren inte lika stor plats som i UNICEF:s film. Här visas Plans logga i slutet och indikerar på att de har en lösning på hur svälten kan stoppas och att åskådaren ska vara en del i det. I UNICEF:s film representeras organisationen av en vit man som berättar hur situationen ser ut och att vi (UNICEF)

har hittat en lösning på krisen. Renée Nyberg agerar mellanhand mellan UNICEF och åskådaren, vilken ska känna igen sig i hennes känslor. I detta fall skapas ett Vi och ett Dem i form av att Renée pratar med åskådaren och UNICEF har en uttalad lösning, samtidigt som avbildade är passiva och hjälplösa. UNICEF:s film heter dessutom *Renée Nyberg i Kenya* vilket lägger fokus på henne trots att filmen handlar om krisen för människorna i Kenya. Plans film tillskriver inte lika tydligt Västvärldens åskådare en överordnad maktposition, eftersom det presenteras färre explicita indikationer på skillnader mellan Västvärlden och Tredje världen än i UNICEF:s film.

8.1.3 Sammanfattning av frågeställningar

Resultatet visar att filmerna skiljer sig åt i vissa avseenden. Den största skillnaden finner vi i hur maktrelationen ser ut mellan de avbildade och åskådaren. Båda organisationerna framställer de avbildade som passiva och icke delaktiga men i UNICEF:s film presenteras en tydligare aktiv part. I och med interaktionen mellan Renée Nyberg, UNICEF och åskådaren bildas ett Vi som tillskrivs makt över den Andres (de avbildades) situation och framtid. I Plans film presenteras ingen tydlig motpart till de avbildade, även om de i andra avseenden presenteras som Dem då de inte beskrivs med namn eller är aktiva. När texten uppmanar åskådaren att *stoppa svälten* visas ett barn som tittar in i kameran och möter åskådarens blick och sedan visas Plans logga. Detta kan tolkas som att organisationen och åskådaren kan stoppa svälten för barnets skull *eller* så kan det tolkas som att barnet och organisationen hör samman och ber åskådaren om stöd. Således tolkas Plans film som mer rättighetsbaserad i avseendet att den inte lika tydligt skapar ett Vi och ett Dem av åskådaren och de avbildade. I metoddelen diskuterade vi att maktobalansen möjligtvis kan vara mer påtaglig i UNICEF:s film, eftersom den behandlar fadderverksamhet som kan associeras med ett slags förmyndarskap och den paternalism som diskuterats i bakgrunden. Som resultatet visar har UNICEF:s film mer ojämna maktförhållanden än Plans, och att filmens syfte är att åskådaren ska bli världsförälder skulle kunna vara en anledning till det. Att använda ordet världsförälder kan å ena sidan minska känslan av ojämna maktförhållanden istället för om givaren ska bli fadder och "förälder" till *ett* barn. Å andra sidan blir mottagaren mer diffus och passiv, vilket också ligger i linje med resultatet i Mattssons (2011) studie som presenteras i Tidigare forskning.

8.2 Det strategiska valet och kvalet

I metodkapitlet diskuteras att UNICEF har ett uttalat krav på sig att följa FN:s rättighetsbaserade perspektiv i det operativa arbetet då de är ett FN-organ. Vi

argumenterar således för att de troligen också arbetar utifrån detta perspektiv rent kommunikativt. Det är därför intressant att studiens resultat visar att UNICEF:s film har sämre rättighetsbaserad kommunikation än Plans. Vi har tidigare även diskuterat att det kan vara rimligt att anta att om dessa två organisationer inte har en rättighetsbaserad kommunikation så minskar chansen att mindre organisationer har det. Båda filmerna gestaltar ojämna maktrelationer mellan de som avbildas och Västvärlden genom att använda känsloladdade bilder på barn och låta de exemplifiera svält och sjukdomar och samtidigt väcka känslor hos åskådaren att den kan förbättra situationen (jfr. Thompson & Weaver, 2014; Zarzycka, 2016). Således ligger resultatet i linje med tidigare forskning, vilket ökar möjligheten att kunna applicera det på andra filmer. Plan och UNICEF har antagligen stora ekonomiska resurser att lägga på strategisk kommunikation och marknadsföring och är välkända bland sina kommunikativa målgrupper. De skulle därför kunna tänkas arbeta mer med hänsyn till det rättighetsbaserade perspektivet än vad resultatet visar av dessa två filmer. Mindre organisationer som är i större behov av att visa åskådaren att just deras arbete behövs och gör skillnad torde ha större behov av att ge enkla, snabba lösningar och stereotypa porträtteringar. Även om resultatet kan antas gå att applicera på mindre organisationers filmer är det ingenting vi kan veta säkert då analysenheterna är för få. Vi kan inte heller dra slutsatser om andra filmer som Plan och UNICEF har publicerat. Båda organisationerna har publicerat flertalet filmer och det är möjligt att andra innehåller längre och mer djupgående presentationer av situationer i världen. Men faktum kvarstår att de väljer att publicera dessa två korta filmer trots att de riskerar att visa en förenklad bild.

Vi bör dock återigen påpeka att båda filmerna i vissa avseenden ligger i linje med rättighetsperspektivet och de är inte extrema i sin porträttering av situationen och de avbildade. Exempelvis är ett hål i en tröja eller smuts i ansiktet inte att porträttera en människa som väldigt utsatt, i jämförelse med att visa chockartade bilder på svältande barn som, bland andra, Dogra (2007) ger exempel på. Däremot kan vi anta att varje detalj som visas i filmerna är strategiskt vald av organisationerna. Att visa ett hål i en avbildads tröja betyder att organisationen vill signalera någonting, i annat fall finns en möjlighet att retuschera bort det. I och med den ökande konkurrensen, både gentemot andra organisationer och andra medier måste kommunikationen vara tydlig samt noga avvägd.

Att publicera korta filmer är också ett strategiskt val, antagligen för att så många som möjligt ska se och ta in innehållet. Det är också ett strategiskt val att inte låta de avbildade prata och inte heller nämna någon vid namn. Organisationerna antas vara

väl medvetna om vad rättighetsperspektivet går ut på och att kommunikationen bör återspegla det operativa arbetet, men de har ändå valt att ibland avvika från den rättighetsbaserade kommunikationen. Detta kan visa på den problematik som diskuterats tidigare: att konkurrensen om åskådarens uppmärksamhet gör att marknadslogiken och den finansiella aspekten ofta bedöms vara viktigare än den moraliska, vilket gör att organisationerna visar upp en stereotyp bild för att snabbt locka till engagemang (jfr. Chouliaraki, 2010; Thompson & Weaver, 2014).

Forskning som berör farorna med att presentera en stereotyp bild har diskuterats tidigare. Då Plan och UNICEF i dessa filmer väljer att framställa människor i Tredje världen som passiva och i viss mån i en underordnad maktposition är de med och reproducerar stereotypa bilder av människor och situationer i Tredje världen. Det är delvis oväntat men samtidigt ett bevis på det komplexa dilemma som biståndsorganisationer står inför i sin kommunikation på marknaden.

8.3 Är en fullständig rättighetsbaserad kommunikation möjlig?

I den bästa av världar skulle biståndsorganisationer kunna locka till engagemang utan att visa upp stereotypa skildringar av omvärlden. Om Plan och UNICEF skulle visa på problematiken genom att presentera komplexiteten i orsakerna såväl som lösningarna skulle åskådarna få en bredare förståelse för situationen. Frågan är om det går att göra effektiva filmer som både lockar ett intresse och sprider kunskap utan att stereotypisera länder och avbildade?

Att visa de avbildade som mer aktiva och delaktiga än vad de presenteras i filmerna tycks egentligen inte vara svårt. Att exempelvis benämna de avbildade med namn, låta dem prata själva eller på andra sätt aktivt delta i filmens handling är små förändringar som kan förbättra kommunikationen ur rättighetsperspektivet. Svårigheten med detta kan vara att om Västvärldens åskådare är vana att se den stereotypa bilden av människor i Tredje världen blir kontrasten stor om avbildade skulle gestaltas som aktiva på ett, för Västvärlden, främmande sätt. Logiken som biståndsbranschen bygger på är på många sätt att Tredje världen behöver hjälp och att Västvärlden kan hjälpa. Om filmer då visar upp aktiva människor kan upplevelsen bli att de är i mindre behov av hjälp. Åskådaren ska välja om, och i så fall vilken, organisation den ska skänka pengar till och sannolikheten att den skänker till en organisation som visar människor som verkar vara i störst behov av hjälp är stor, då det också stämmer överens med åskådarens föreställning om Tredje världen. Detta ligger i linje med argumentationen om att bilder på "offer" och människors lidande är ett effektivt sätt att nå en publiks känslor (jfr. Thompson & Weaver, 2015; Zarzycka,

2016). Människor vill se representationer av omvärlden som de är vana att se den och har ett behov av att placera människor i fack (Eriksson Baaz, 2001:166-173; Hall, 2013:247-248), vilket gör att stereotyper som den Andre är ett effektivt sätt att få mottagaren att förstå budskapet.

Sociosemiotiken belyser att de gemensamma förståelser som existerar har formats av historia, kulturella krav och rådande värderingar och en semiotisk resurs har olika betydelsepotentialer beroende av sammanhanget den uttrycks i (Kress & van Leeuwen, 2006:35). Det är också genom dessa faktorer som förståelser för olika stereotypers betydelser skapas. Om kulturella förändringar sker förändras också våra gemensamma förståelser för olika resurser och stereotyper. Vi kan aldrig förändra Västvärldens historia av kolonialism, rasism och förtryck, vilket är det som skapat snedvridna föreställningar av den Andre. Värderingar kring Vi och Dem sitter djupt rotat och denna uppdelning kommer troligtvis alltid att genomsyra människors tankesätt, så länge krafter som rasism och främlingsfientlighet finns. Men för att någon förändring ska kunna ske måste ett första steg tas. Biståndsorganisationer anses ha en relativt stor makt att påverka och förändra genom sin porträttering. Som Thompson och Weaver (2014) påpekar är biståndsorganisationers kommunikation Västvärldens främsta kunskapskälla till information om utsatta delar av världen. Skulle biståndsorganisationer börja visa mer nyanserade och icke stereotypa bilder av människor och länder skulle kanske de gemensamma föreställningarna kunna förändras. Problemet kvarstår att biståndsorganisationer befinner sig på en marknad tillsammans med andra organisationer och företag som konkurrerar om att fånga publikens intresse. Men om vi ser till biståndsorganisationers kommunikations historia har det hänt otroligt mycket sedan 80-talet och förändringar sker hela tiden. Vi kan inte veta om marknadsdiskursen kommer att intensifiera stereotypiseringen av Tredje världen eller om rättighetsbaserad kommunikation blir en självklarhet i framtiden. Vi vill ändå tro att det blir bättre och att små förändringar mot en mer rättvis porträttering i enlighet med rättighetsperspektivet successivt kommer att ske. I så fall kommer också förhoppningen om att Idol-tittare i framtiden kommer att engageras av barn som aktiva rättighetsbärare istället för som offer som behöver bli räddade av Västvärlden.

9 REFLEKTIONER OCH FÖRSLAG PÅ VIDARE FORSKNING

Vi har under arbetets gång blivit påmind om svårigheten med att kritiskt analysera ett material utan att påverkas av egna erfarenheter och värderingar. Vi är en del av den västerländska kulturen och står inte utanför de koloniala tankesätt som präglar den. Vi är också vana att exponeras för filmer liknande dessa och första gången vi tittade på filmerna fick vi intrycket att de till största del var rättighetsbaserade. Analysschemat visade sig vara ett bra verktyg för att analysera materialet då vi med hjälp av det kunde granska materialet kritiskt och i detalj. För att resultaten skulle påverkas så lite som möjligt av erfarenheter, värderingar och koloniala tankesätt, fick vi granska våra antaganden och tolkningar flertalet gånger. Det var i den bemärkelsen fördelaktigt att vara två. Precis som sociosemiotiken lyfter så skapas betydelsepotentialer utifrån sammanhanget och förändras om sammanhanget gör det. Det kan således finnas olika betydelsepotentialer beroende på hur sammanhanget i fråga tolkas. Våra tolkningar är därför inte fasta utan har diskuterats från olika synvinklar genomgående.

Studien har medfört ytterligare kunskap till det svenska forskningsfältet angående kommunikation ur rättighetsperspektivet. Fler studier på området kan förhoppningsvis leda till att rättighetsbaserad kommunikation blir ett erkänt begrepp. Det hade varit intressant att se, förutom fler studier som rör biståndsorganisationers rättighetsbaserade kommunikation, större studier innehållande fler analysenheter. Motsatt till vår studie hade man med hjälp av en sådan typ av studie kunnat dra bredare slutsatser om fler organisationer i Sverige. Jämförande studier mellan insamlingskampanjer där den ena ligger mer i linje med rättighetsperspektivet och den andra mindre hade också varit spännande. Sett till den marknad som organisationerna befinner sig på, och argumenten om att de måste nå ut snabbt och beröra effektivt, gör att en jämförelse av de ekonomiska aspekterna hade varit intressant. Till exempel genom att titta på hur mycket bistånd en organisation erhåller på en mer rättighetsbaserad kampanj mot en som inte går i linje med perspektivet. Vi vet sedan tidigare konsekvenserna av att inte porträttera människor och situationer i linje med en rättighetsbaserad kommunikation, men vi vet ännu inte konsekvenserna av en kommunikation som följer rättighetsperspektivet. Kanske engagerar faktiskt även en kampanj som följer rättighetsbaserad kommunikation såpass att organisationen kan få in sitt bistånd.

10 REFERENSLISTA

- Anderson, M. (2000). Aid: A mixed blessing. *Development in Practice*, 10(3-4), 495-500. doi: 10.1080/09614520050116640
- Bergström, B. (2009). *Effektiv visuell kommunikation*. (7. uppl.) Stockholm: Carlsson bokförlag.
- Björkvall, A. (2009). *Den visuella texten: Multimodal analys i praktiken*. Stockholm: Hallgren & Fallgren.
- Björkvall, A. (2012). Visuell textanalys. I G. Bergström & K. Boréus (Red.), *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. (3:e uppl.) (s. 307-351). Lund: Studentlitteratur.
- Cargonja D. & Grahovac, J. (2013). *Att se världen i svart och vitt. En kritisk granskning av SOS Barnbyars reklamkampanjer*. Kandidatuppsats. Trollhättan: Högskolan Väst. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:629634/FULLTEXT01.pdf>
- Chouliaraki, L. (2006). *The spectatorship of suffering*. London: SAGE Publications Ltd.
- Chouliaraki, L. (2010). Post-humanitarianism: Humanitarian communication beyond a politics of pity. *International Journal of Cultural Studies*, 13(2), 107-126. doi: 10.1177/1367877909356720
- Clark, DJ. (2009). *Representing the majority world: Famine, photojournalism and the changing visual economy*. PhD Thesis, Durham University, Durham. doi: <http://etheses.dur.ac.uk/136/>
- Concord. (2012). *Code of Conduct on Images and Messages*. Hämtad 2017-11-07 från, <https://concordeurope.org/2012/09/27/code-of-conduct-on-images-and-messages/>
- Dóchas. (2014). *The illustrative guide to the Dóchas code of conduct on images and messages*. Hämtad 2017-11-07 från, [http://dochas.ie/sites/default/files/Illustrative Guide to the Dochas Code of Conduct on Images and Messages.pdf](http://dochas.ie/sites/default/files/Illustrative%20Guide%20to%20the%20Dochas%20Code%20of%20Conduct%20on%20Images%20and%20Messages.pdf)

Dogra, N. (2007). 'Reading NGOs visually'—Implications of visual images for NGO management. *Journal of International Development*, 19(2), 161-171. doi: 10.1002/jid.1307

Eriksson, C., Eriksson Baaz, M., Thörn, H. red. (1999). *Globaliseringens kulturer: den postkoloniala paradoxen och det mångkulturella samhället*. Nora: Nya Doxa.

Eriksson Baaz, M. (2001). Biståndet och partnerskapets problematik. I McEachrane, M., & Faye, L. (red.), *Sverige och de andra: Postkoloniala perspektiv* (s. 159-186). Stockholm: Natur och kultur.

Fellnert, M. (2015). *Du och jag är Volvos riddare i kampen om svenskheten. En multimodal språkanalys av Volvos reklamfilm Vintersaga*. Kandidatuppsats. Stockholm: Södertörns Högskola. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:902525/FULLTEXT01.pdf>

Hall, S. (2013). The work of representation & The spectacle of the other. I Hall, S., Evans, J. & Nixon, S. (red.) *Representation* (2:a uppl.) (s. 1-47 & 215-271). London: SAGE.

HRBA Portal. (2017). *The Human Rights Based Approach to Development Cooperation: Towards a Common Understanding Among UN Agencies*. Hämtad 2017-11-10 från, <http://hrbaportal.org/the-human-rights-based-approach-to-development-cooperation-towards-a-common-understanding-among-un-agencies>

Klint Olsson, M., Lönn, L. (2015). *En månad med flyktingkrisen. En analys av Rädda Barnens och Sverige för UNHCR:s videomaterial på Facebook*. Kandidatuppsats. Jönköping: Jönköpings universitet. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:903787/FULLTEXT01.pdf>

Kress, G., & Van Leeuwen, T. (2006). *Reading images: The grammar of visual design* (2:a uppl.). London: Routledge.

Libal, K., Harding, S., & SpringerLink. (2015). *Human Rights-Based Community Practice in the United States* (SpringerBriefs in Rights-Based Approaches to Social Work).

Loomba, A. (2005). *Kolonialism/Postkolonialism. En introduktion till ett forskningsfält*. Stockholm: Tankekraft Förlag.

Loomba, A. (1998). *Colonialism/Postcolonialism*. New York: Routledge.

Mattsson, E. (2011). *Världens barn behöver din hjälp! En diskursiv analys av representationer av fadderskap i TV-programmet Faddergalan*. Masteruppsats. Uppsala: Uppsala universitet. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.se/smash/get/diva2:488149/FULLTEXT01.pdf>

Nilsman, J. & Olsson, J. (2011). *Glamour, egokickar och lite bistånd. En studie om hur vi blev viktigare än dom andra*. Kandidatuppsats. Kalmar/Växjö: Linnéuniversitetet. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:424119/FULLTEXT01.pdf>

Plan International Sverige. (2017-03-23). *Så drabbas barn av svält* [videofil]. Hämtad från <https://www.youtube.com/watch?v=qBKijYEspM>

Rose, T. (2012). *A Human Rights-Based Approach to Journalism: Ghana*.

The Journal of International Communication, 19:1, 85-106. doi: 10.1080/13216597.2012.737347

Said, E., & Sjöström, H. (1997). *Orientalism* (Ny utg, MånPocket). Stockholm: MånPocket.

Save the Children. (2015). *Policy on Child Safeguarding*. Hämtad 2017-11-07 från, [http://www.savethechildren.org/atf/cf/%7B9def2ebe-10ae-432c-9bd0-df91d2eba74a%7D/SCUS%20CHILD%20SAFEGUARDING%20POLICY%20\(W-ATTACHMENTS\)%20\(11%2005%2015\)%20DOC.PDF](http://www.savethechildren.org/atf/cf/%7B9def2ebe-10ae-432c-9bd0-df91d2eba74a%7D/SCUS%20CHILD%20SAFEGUARDING%20POLICY%20(W-ATTACHMENTS)%20(11%2005%2015)%20DOC.PDF)

Thompson, B., & Weaver, C. (2014). The challenges of visually representing poverty for international non-government organisation communication managers in New Zealand. *Public Relations Inquiry*, 3(3), 377-393. doi: 10.1177/2046147X14555253

UNICEF Sverige. (2017-08-21). *Renée Nyberg i Kenya - Bli Världsförälder* [videofil]. Hämtad från <https://www.youtube.com/watch?v=RNUM6i7qRV0>

Wells, K. (2013). The melodrama of being a child: NGO representations of poverty. *Visual Communication*, 12(3), 277-293. doi: 10.1177/1470357213483059

Wijkström, F. & Einarsson, T. (2010). *Från nationalstat till näringsliv? Det civila samhällets organisationsliv i förändring*. Stockholm: Ekonomiska forskningsinstitutet (EFI), Handelshögskolan i Stockholm

Zarzycka, M. (2016). Save the child: Photographed faces and affective transactions in NGO child sponsoring programs. *European Journal of Women's Studies*, 23(1), 28-42. doi: 10.1177/1350506814568362